

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 11. marca 1949

Številka 10

Sovjetski nameni z Balkanom

Radijska postaja grške uporniške vojske v gorah je 1. marca objavila vest o sklepih drugega zasedanja Centralnega komiteja slovansko-macedonske narodno osvobodilne fronte, ki se je vršilo nekje v Grčiji že 2. februarja. Kakor pravi ta radijska vest, je bilo sklenjeno, da bodo objavili na prihodnji konferenci osvobodilne fronte, ki se bo vršila marca meseca „macedonsko zvezo, ki bo obstajala iz vsega neodvisnega in enakopravnega macedonskega naroda v okviru ljudske demokratične federacije balkanskih narodov“. Izdali bodo poziv vsem slovanskim macedoncem, posebno pa onim, ki živijo v grški Macedoniji, n. pr. v mestih Florina, Edessa in ostalih, da naj se „pridružijo vsesplošnemu uporu proti monarhofašističnim anglo-ameriškim okupatorjem s ciljem, da osvobodijo macedonsko ljudstvo in da se bore za macedonsko ljudsko demokracijo“.

Seja, o kateri govori radijska postaja se je vršila neposredno po sestanku Centralnega komiteja grške komunistične stranke, ki se je vršil 31. januarja v gorovju Gramos. Dovolj podatkov je kazalo, da so se tedaj grški komunisti na povelje Kremla odločili, da osredotočijo vse svoje vojaške napore na to, da odcepijo grško Macedonijo od Grčije z namenom, da bo postala del avtonomne Macedonije pod neposredno bolgarsko in končno rusko nadvlado. To dejstvo ne pomeni le odcepitev grškega ozemlja, nego pomeni tudi nevarnost za jugoslovansko Macedonijo. To bi tudi pomenilo, da obrnejo komunisti, ki se bore v Grčiji, hrbet maršalu Titu. Na to vest je 3. marca grški minister za javni red in varnost izjavil, da je vest o tem sklepu Centralnega komiteja v skladu s prejšnjimi odločitvami grške komunistične stranke, da ustvarijo združeno ma-

cedonsko državo in da čisto jasno zahtevajo po tej vesti gotova grška mesta, ona, katera izrecno imenujejo, kakor tudi druga, med katerimi je brezdvomno tudi Solun. Grški minister poudarja, da je to prvi primer, da je grška komunistična stranka prvič jasno opredelila cilj svoje borbe: odcepitev grškega ozemlja v korist Bolgariji in drugim balkanskim državam. Dalje je dejal, da predstavlja ta sklep vojno napoved Grčiji z namenom, da si osvoje ozemlje in da predstavlja to kršitev mirovnih pogodb in listine Združenih narodov. Minister je zaključil: „Grčija in njeni veliki zavezniki morajo uvideti, da je to začetek novega poglavja.“

Kako je Jugoslavija sprejela to vest, vidimo iz članka, ki ga je napisal za uradni list „Borbo“ 6. marca Moša Pijade, član Politbiroja jugoslovanske komunistične partije. Moša Pijade piše, da oznanja Sofija sedaj balkansko federacijo, v kateri bi bila združena Macedonija enakopravna in neodvisna država. Ta nova kombinacija, ki namerava škodovati Jugoslaviji je polna velike nevar-

nosti za Grke in za Macedonce. Vse bolgarsko obnašanje, pravi Moša Pijade, je le del napada na Jugoslavijo. „Čisto jasno je, da ni kampanja za federacijo neodvisne Macedonije v okviru balkanske federacije pod sedanjimi razmerami v skladu z napredkom, ampak je popolnoma v skladu z borbo proti gradnji socializma v Jugoslaviji.“

Težke kazni za bolgarske pastore

Izmed 15. obtoženih bolgarskih protestantskih pastorej so bili v Sofiji štiri obsojeni na dosmrtno ječo. Vse njihovo premoženje je bilo zaplenjeno in vsak mora plačati tudi globo 1 milj. levov.

Obsojeni so bili zaradi veleizdaje, ker so baje zbirali in izročali vojaške in gospodarske podatke tujim državam. Ostalih 11 obtožencev pa je bilo obsojenih zaradi spijonaže ali kršitve zakona o valutah. Obsojeni so bila na različne zaporne kazni in na plačilo različnih vsot.

Molotov razrešen dolžnosti

V soboto zvečer je Moskovski radio sporočil, da je bil Molotov razrešen svojih dolžnosti kot zunanji minister in da je bil imenovan na njegovo mesto Višinski. Istočasno je bilo objavljeno, da je bil enako „razrešen“, svojih dolžnosti Mikojan in da je na njegovo mesto kot minister za zunanjo trgovino prišel Menčikov. Molotov ostane še nadalje namestnik ministrskega predsednika Sovjetske zveze. Na svojem mestu je ostal, kot drugi namestnik ministrskega predsednika, tudi Mikojan.

Novi sovjetski zunanji minister Višinski je star 66 let. Rodil se je na ozemlju nekdanje Poljske kot sin zelo bogatih staršev. Do revolucije leta 1917 je bil Višinski dobro znan advokat. V

komunistično stranko je vstopil leta 1920 in prišel v ospredje pri razpravah proti različnim političnim nasprotnikom sovjetov. Višinskija smatrajo kot zelo spretnega organizatorja podtalnih gibanj v inozemstvu. Pred kratkim se je mudil v Karlovih Varih na Češkem, kjer je baje imel razgovore s komunističnimi voditelji iz vzhodne Evrope.

Svetovno časopisje je sprejelo vesti o teh spremembah z različnimi komentarji. Mnogi poudarjajo, da te spremembe ne pomenijo nikakih novih smernic v sovjetski zunanji politiki, drugi zopet mislijo, da bo postala sovjetska politika proti Zapadu še bolj nepopustljiva in napadalna, spet druga pa so mnenja, da je to mogoče znak notranjega razkola v Politbiroju.

Amerika in koroški Slovenci

Pri pogajanjih za avstrijsko mirovno pogodbo v Londonu je za nas posebno zanimivo stališče, ki ga je do vprašanja koroških Slovencev zavzela Amerika:

Združene države odklanjajo spremembo sedanjih avstrijskih meja na korist Jugoslavije. Pač pa zahtevajo, da je treba slovenski manjšini v Avstriji za vsako ceno zagotoviti obstanek kot delu samobitnega naroda ter poskrbeti za njen neoviran in svoboden politični, gospodarski ter kulturni razvoj.

Amerika sodi sicer, da že avstrijska ustava sama varuje narodno samobitnost koroških Slovencev ter jim zagotavlja razvoj na vseh področjih. Poleg tega so tudi v osnutek za bodočo mirovno pogodbo zapisali določilo o zaščiti človeških pravic za avstrijske manjšine.

Vlada Združenih držav pa navzlic vsemu temu hoče, da bi koroški Slovenci dobili še dodatna poročila za svojo bodočnost. Zaradi tega je pripravila še poseben predlog, ki naj za trajno reši vsa vprašanja, ki se porajajo v zvezi s slovensko narodno manjšino v Avstriji. Predlog vsebuje štiri točke in ga je ameriški zastopnik Samuel Reber dal namestnikom zunanjih ministrov.

Še pred tem je Reber na več sejah orisal ameriško stališče do jugoslovanskih zahtev in do slovenske manjšine v Avstriji. Najvažnejše stvari, ki jih je pri tem povedal, bi bile naslednje:

Izvajanje jugoslovanskega in avstrijskega zastopnika na sejah namestnikov zunanjih ministrov štirih velesil vsebujejo stvari, ki jih je treba skrbno preučiti. Njuni predlogi in nasveti bi utegnili postaviti temelj za končni sporazum glede avstrijske mirovne pogodbe.

Avtonomija za slovensko Koroško, kakor jo predlaga Jugoslavija, ne bi bila umestna. Slovensko prebivalstvo ni namreč naseljeno tako, da bi prostor, na katerem živi, predstavljal strnjeno področje. Takšna avtonomna Koroška bi pomenila državo v državi.

Zdaj ne gre za to, da bi glede koroškega vprašanja dosegli samo kak zasilni sporazum, iz katerega bi se porajale vedno nove težave. Cilj Združenih držav je, najti in uveljaviti glede Južne Koroške takšno rešitev, ki bo ne le začasno zagotavljala Slovincem vse narodnostne pravice, marveč bo predstavljala nekaj trajnega in končnega.

Da bi omogočila sporazum glede mi-

rovne pogodbe za Avstrijo, je vlada Združenih držav pripravljena ne le dobrohotno proučiti in vpoštevati vsak predlog za ohranitev slovenske narodne samobitnosti in za zagotovitev kulturnega, socialnega in gospodarskega napredka Slovencev, marveč je voljna tudi sama predlagati vse, kar se ji zdi za to potrebno.

Vsaka takšna ureditev pa bi morala biti splošna, da bi jo lahko uporabili tudi za druge narodne manjšine v Avstriji in ne samo za Slovence.

Če torej zastopniki drugih velesil žele, bo ameriška vlada sestavila podroben predlog za takšno ureditev.

Sporazum o avstrijskih mejah, je poudaril namestnik ameriškega zunanjega ministra, ter sporazum o drugih vprašanjih, ki so s tem zvezana, je odvisen v glavnem od zagotovitve pravic za Slovence.

Ameriškega zastopniku sta se nato pridružila tudi francoski delegat Berthelot in britanski pooblaščenec Marjoribanks. Ta pa je zahteval, da je treba koroško vprašanje obravnavati najprej s stališča prizadetega naroda, to je, Slovencev.

Namestnik ameriškega zunanjega ministra je sporočil ostalim članom komisije svoj podroben predlog za ureditev koroškega vprašanja. Predlog zahteva:

1. da koroškim Slovincem zagotove pravice do slovenskih šol;
2. da uradno priznajo slovenščino in njeno rabo;
3. da zagotove Slovincem svobodo združevanja in ustanavljanja združenj za varstvo in pospeševanje slovenskih gospodarskih in socialnih koristi,
4. da Slovenci dobe državljansko in politično enakopravnost.

O tem predlogu, ki dokazuje živo zanimanje Združenih držav za usodo koroških Slovencev, bodo razpravljali na prihodnjih sejah. (AIS)

Londonski razgovori

Na novih zasedanjih zastopnikov zunanjih ministrov glede avstrijske mirovne pogodbe v Londonu niso dosegli nikakih napredkov. Vkljub temu pa nadaljujejo s svojimi vsakdanjimi razgovori glede jugoslovanskih zahtev po spremembi mej in reparacijah napram Avstriji.

Britanski zastopnik g. Marjoribanks je znova obrazložil stališče zapadnih velesil do teh zahtev in poudaril, da na doben način ne bodo pristale na spremembo mej. Sovjetski zastopnik pa še nadalje podpira jugoslovanske zahteve. Zastopniki so proučili poslanico, katero je predložil jugoslovanski zastopnik in ki se tiče povračila jugoslovanskega premoženja in vrednosti avstrijskega premoženja v Jugoslaviji. Dr. Bebler je razložil, da je po jugoslovanskem mnenju vrednost avstrijskega premoženja v Jugoslaviji le polovica tega, kakor ga ocenjujejo drugi, to je 4 milj. dolarjev.

Londonski časopis „Times“ poroča, da se je pokazalo pretekli teden iz razvoja razgovorov med zastopniki zunanjih ministrov štirih velesil, da je hotel sovjetski zastopnik g. Zarubin napraviti vtis, kakor da hoče poudariti, da bo vso odgovornost za kakršnokoli popustitev napram zapadnim silam nosila vlada maršala Tita in ne Sovjetska zveza. Dalje pravi časopis: „Ideja zapadnih zastopnikov je, da se podajo na pot, kjer srečajo Jugoslavijo s tem, da ji zagotovijo poročila za slovensko manjšino, posebno pravice in svoboščine, ki niso omenjene v manjšinskem poglavju St. Germainse pogodbe (del avstrijske ustave), ali v členu 7 osnutka sedanje mirovne pogodbe.“

Politični pregled

FRANCIJA

Cene na drobno so v Parizu dramatično padle. To je dober znak za Francijo in za ostale države Marshallova načrta. Pričele so tudi padati cene na debelo, zlasti pri kmetijskih izdelkih, in frank je v sorazmerju z zlatom in dolarjem narastel.

Francija je že dosegla stabilnost svoje valute, vsekakor pa je na važni prelomnici v prizadevanju za obnovo in boju proti inflaciji.

RUMUNIJA

Romunski list „Natiunea“ je pred kratkim ostro napadel žide, češ da ustanavljajo cionistične skupine, ter zahtevajo od židovskih delavcev, naj prelomijo s skupno fronto ruskih delavcev. Pod pretvezo cionizma pridiga židovsko mešanstvo enotnost židovskega delavstva z židovskimi izkoriščevalci, kar je po marksistično-leninističnih dogmah največji greh.

Romunska vlada je sklenila zdaj tretji srednjo zemljiško posest. Kakor se boste spominjali, so z zakonom iz leta 1945 določili, da smejo kmetije šteti po največ 50 ha razen nekaterih določenih „vzornih kmetij“.

Zdaj pa so z ukazom z dne 2. marca zaukazali zaplembo srednjih kmetij, ki so ušle razlastitvi leta 1945, kakor tudi vseh „vzornih kmetij“. Zaplembi pa niso podvržene osebne stvari.

Ukrepi, s katerim bodo izvedli določbe tega ukaza, imajo vse značilnosti komunističnih režimov. Komunistični agenti so pričeli izganjati iz njihovih hiš rodbine kmetov, ki jih je prizadel ukaz, že v zgodnjih urah 2. marca, pa čeprav je bil ukaz objavljen šele isti dan popoldne. Izgnancem niso dovolili vzeti s seboj niti vseh osebnih predmetov, kar nasprotuje celo samim določbam ukaza.

POLJSKA

Poljski pravoslavni škof Dionizij, ki je bil poglavar poljske pravoslavne cerkve, je od leta 1946 večkrat odklonil vabilo, naj obišče moskovskega patriarha. Vedel je, da bi se mu s tem moral podvreči. Predsednik Bierut ga je zato lani odstavil. Njegovega namestnika še niso izvolili. Ko bo izvoljen, ga bo morala potrditi vlada. S tem si hoče komunistična stranka zagotoviti nadzorstvo nad pravoslavno cerkvijo. Njegov začasni namestnik škof Timotej je lani obiskal Moskvo in se potegoval za samostojnost poljske pravoslavne cerkve, toda poljski komunisti se s tem niso zadovoljili in zahtevajo, da se mora novi poglavar po izvolitvi podvreči Moskvi.

MADŽARSKA

Skupina ameriških državljanov, ki so se pred kratkim vrnil iz Madžarske, je izjavila, da uživa komunistična madžarska vlada le sila majhno ljudsko podporo. Če bi na Madžarskem lahko bile popolnoma svobodne volitve, bi si komunisti le stežka zagotovili 12% glasov. Med madžarskim narodom je le približno 5% „prepričanih“ komunistov, nadaljnjih slabih 5% pa predstavljajo priložnostni komunisti. Strah pred rdečo armado je tisti, ki drži komuniste na oblasti poleg dejstva, da je med drugo svetovno vojno izginila večina naravnih voditeljev države. Rdeča armada še ni zapustila Madžarske; ter ima na osnovi določb mirovne pogodbe še celo pravico v njej ostati toliko časa, dokler bo trajala zasedba Avstrije. Teško je reči, koliko sovjetskih vojakov je zdaj na Madžarskem, toda ne bomo se ušteli dosti, če jih cenimo na kakih 20.000.

Madžarski narod je ogorčen nad procesom proti kardinalu Mindszentyju, vendar pa je prevleč pasiven, da bi gledel njega ukrenil kar koli. Komunistična propaganda doslej še ni dosegla izrednih rezultatov. Vsi Madžari, ki imajo radijski sprejemnik ali ki lahko na kateri koli način pridejo do njega, poslušajo „Glas Amerike“, ki ga prenašata radijska postaja Moskovo in pa BBC. Nihče ne ve točno števila oseb, ki so jih na Madžarskem aretirali, toda

vsakdo jih pozna nekaj. Nadzorstvo nad madžarskim narodom se izvaja z gospodarskim terorizmom in pa z grožnjo, da bodo osebe izgubile svojo zaposlitev, če se ne pridružijo in podprejo komunistične partije. Sovjeti so si zagotovili nadzorstvo nad mnogimi najvažnejšimi industrijami in bankami ter jim ni treba plačevati davkov. Izvedena je bila agrarna reforma, niso pa držali obljube, da bodo dali povračilo za razlašena zemljišča. Komunisti, ki so mislili, da si bodo z agrarno reformo pridobili naklonjenost ljudstva, so se hudo uredili.

ZDRUZENE DRZAVE

V Washingtonu je imel ameriški zunanji minister Dean Acheson sestanek s poslaniki bodočih držav članic severnoatlantske zveze: Velike Britanije, Kanade, Francije, Belgije, Holandske in Luksemburga, na katerem so nadalje razpravljali o pogodbi.

V washingtonskih uradnih krogih govore, da bo po vsem pričakovanju v severnoatlantski pogodbi preskrbljeno tudi za pomoč vzhodnoevropskim državam v slučaju, da se morajo posamezne teh držav braniti proti „napadu od znotraj“, kot so n. pr. komunistična podtalna rovarjenja, poleg pomoči, ki jo bodo države dobile v slučaju napada od strani kake tuje države.

To poglavje v pogodbi bi sledilo vzhodu medameriške zveze, sklenjene v Rio, ki skrbi za medsebojno obrambo na ameriškem kontinentu. V tej pogodbi je poskrbljeno za skupne ukrepe, ki jih je treba izvesti kadarkoli se zdi, da je mir ogrožen, ne radi direktnega napada od zunaj, nego radi notranjega položaja v posamezni državi.

JUGOSLAVIJA

Mednarodnemu Rdečemu križu je bilo odklonjeno dovoljenje, da bi lahko poslal misijo v Jugoslavijo, ki bi pripravila repatriacijo tistih grških otrok, ki se želijo vrniti v Grčijo. Ta jugoslovanski sklep je sporočil glavnemu tajniku Združenih narodov, Trygve Liou, stalni jugoslovanski delegat pri UNO Jože Vilfan.

V Beogradu so podpisali novo trgovsko pogodbo med Češkoslovaško in Jugoslavijo, na podlagi katere bo dobila Češkoslovaška iz Jugoslavije surovine in živila v zameno za industrijske proizvode. Podrobnosti o količini ali vrednosti blaga, ki ga bosta obe državi med seboj izmenjali, niso objavili, tako da s tem niso javno razkrili, kakšen vpliv je imel na to trgovsko pogodbo razdor med Kominformom in maršalom Titom. Češkoslovaška bo dobila iz Jugoslavije krmo, oljnato seme, meso, kuretino, les, usnje, železno in kromovo rudo, neželezne kovine, tobak, vino ter mnogo drugih poljedelskih pridelkov in živil. Jugoslavija pa bo v zameno dobila proizvode kovinarske industrije, kakor so n. pr. stroji, avtomobili in nadomestni deli avtomobilov, dalje kemične in steklene proizvode, porcelan, avtomobilske gume, električne potrebščine, športne, gospodarske in druge vsakdanje potrebščine.

UP poroča iz Beograda, da so se cene za železniške vožnje na vseh jugoslovanskih železnicah podvojile. Uradni krogi opravčujejo to uredbo s tem, da se ljudje ne bi vozili po nepotrebnem. Druge vesti pa pravijo, da hočejo s tem predvsem preprečiti kmetom vožnje v mesta in jih na ta način prisiliti, da oddajajo svoje pridelke krajevnim kooperativnim društvom, ne pa da jih prodajajo na prostem trgu v mestih.

Iz Beograda poroča novinarska agencija, da so se tam začela pogajanja za dolgoročno trgovsko pogodbo med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. Obe državi sta se zedinili, da ne bosta objavili nobenih podatkov o poteku razgovorov, dokler ne bo sporazum dokončno sklenjen. Znano je le, da vodi britansko odposlanstvo britanski poslanik v Beogradu, sir Charles Peake. V Beogradu se nahaja tudi zastopnik britanskega trgovskega ministrstva. V dobro poučenih krogih govore, da bo Jugoslavija zahtevala stroje v zameno za rudnine. Velika Britanija pa bo skušala dobiti surovine in živila.

VELIKA BRITANIJA

Med razpravo o obrambi v spodnji zbornici je ministrski predsednik Atlee povzel besedo in odgovoril opoziciji, da je proti razširjanju večjih in obsežnejših podatkov o oboroženih silah. Iz nemških listin so namreč ugotovili, kakšno korist je imela Nemčija zaradi prevelikih in preobsežnih angleških uradnih poročil o vojski, ki so jih dajali pred vojno. Ministrski predsednik je dejal, da je izkušnja dokazala, kako napačno je mišljenje, da je vsaka stvar povsod znana.

ŠVEDSKA

Iz Stockholma poročajo, da je 2. marca zvečer Švedska „v celoti zavrnila“ sovjetsko noto, v kateri so obdolžili Švedsko, da preganja Latvijce, Estonce in Litvance, ki so zaprosili za vrnitev iz Švedske v Rusijo.

To pismo, ki so ga prejeli pred dvema dnevoma poudarja, da je šved. policija na nezakonit način izvedla pri teh sovjetskih državljanov hišne preiskave in jih zasliševala ter jim celo pretela. Dalje pravi pismo, da so vsi ti dogodki le del organizirane kampanje, da preprečijo zakonito pravico sovjetskega poslanstva, da reprimira sovjetske državljane iz Švedske.

V svojem odgovoru so Švedi izjavili, da je vse to čista izmišljotina in da njihove oblasti nimajo nikakih namenov, da preprečijo kateremukoli tujec, če se hoče po svoji mili volji vrniti v Sovjetsko zvezo. Dalje pravijo, da so primeri nepravilnega ravnanja s sovjetskimi državljani, ki so navedeni v sovjetski noti, popolnoma neutemeljeni. Švedski odgovor se zaključuje takole: „Švedsko zunanje ministrstvo bi rado poudarilo, da po švedskem zakonu vsaka oseba najsi ima švedsko ali tuje državljanstvo, uživa dejansko poroštvo za obrambo proti nezakonitemu ravnanju s strani oblasti.“

Brez pristanka okoli sveta

Na ameriškem letališču v Forth Worthu v Texasu je pristal bombnik — letéča trdnjava — 94 ur potem, ko se je z istega letališča dvignil na polet okoli sveta. Letalo je prevozilo 23.452 milj na poti okoli sveta, kar je približno 1.500 milj manj, kakor znaša obseg zemlje na ekvatorju. Med poletom so letalo štirikrat v zraku napolnili z bencinom, ki so ga prinesla letala iz oporišč na Azorskih otokih, dalje z nekega letališča v Saudi Arabiji, s Filipinov in s Havajskih otokov. Ta uspeli polet nam jasno kaže, da ni nikjer na svetu več kraja, ki ga ne bi mogli doseči z modernimi letali. Ta polet nam tudi kaže, da ni nikjer na svetu kraja, katerega ne bi bilo mogoče bombardirati, ker je to letalo imelo s seboj na poletu tudi nekaj bomb, katere je odvrlo nekeje na sredi poti. Poleg tega je ta letéča trdnjava oborožena z 12 strojnimi. Letalo je razvilo na svojem poletu brzino 400 milj na uro. Letalo so oskrbovala z bencinom britanska letala, pri čemer so uporabljala način, ki ga je uvedlo britansko letalstvo in ga od časa do časa uporablja na svojih dolgih poletih.

Mir med Izraelom in Egiptom

Z otoka Rodosa je prispelo poročilo, da so zastopniki Egipta in Izraela podpisali splošni sporazum za premirje. S tem so zaključili devet mesecev trajajoča pogajanja, ki so napolnila 32 strani dolgo pogodbo o premirju. Po tem sporazumu ostanejo sedanji vojaški položaji nespremenjeni, tako da ima država Izrael na jugu Palestine nadzorstvo nad skoraj celotno puščavo Negev.

Odposlanci so podpisali pet v usnje vezanih kopij tega sporazuma. Kopije so namenjene po ena vsaki stranki, tri pa Varnostnemu svetu Združenih narodov. Črnilo, ki so ga za to dobavili iz Amerike, je posebna vrsta neizbrisnega črnila.

Dr. Bunche, ki je zastopnik Združenih narodov in pod čigar nadzorstvom so se pogajanja za premirje vršila, je prisostvoval podpisovanju pogodbe o premirju v pomečkani obleki in kadil cigareto za cigareto, pri čemer je imel uprte oči v ogromno sliko na steni, ki predstavlja Adama in Evo v raj.

Dva Američana o demokraciji

Kongresni knjižničar Luther Evans je v svojem govoru ženam „demokratične šole“ dejal sledeče o demokraciji: „Demokracija temelji na omejitvi vladne oblasti, kar pa pomeni dvoje:

1. narod mora imeti določene osnovne pravice svoboščin, ki mu jih vlada ne more vzeti,

2. vlada mora določiti pravice posameznikov.

Demokracija je zamisel, ki vpliva in pronica v vse življenje. Temelji na popolnem sodelovanju posameznikov pri javni stvari.“

Drugi govornik senator Paul Douglas pa je pripomnil, da pomeni za Združene države demokracija največji materialni, duhovni, estetski in moralni razvoj vsega naroda.

Mednarodna pšenična konferenca

Poročajo, da se je na mednarodni konferenci za pšenico, ki se vrši v Washingtonu že več tednov, sporazumelo šest največjih držav izvoznic pšenice glede novega svetovnega pšeničnega pakta, ki bi trajal štiri leta in ki določa letno količino za izvoz pšenice v višini skoraj 200 milijonov hl po najvišji ceni 1,80 dolarja za en bušel. To je sporočil predsednik izvoznih držav (Združene države, Kanada, Avstralija, Sovjetska zveza, Francija in Urugvaj) Kanadčan dr. Charles Wilson. Pristavil je, da se je tudi precej držav uvoznic sporazumelo glede svojega končnega stališča o cenah, trajanju in količinah, vendar pa ni razodel podrobnosti.

„Sodne razprave“ v komunističnih državah

Poročila iz Budimpešte in iz Prage kažejo, da ima nezmožljivost metod, ki se jih običajno poslužujejo v državah pod komunističnim gospodstvom, da z njim dosežejo „priznanje“, tudi svoje napake. Ko pa se te napake pojavijo, pa oblasti takoj reagirajo s povečano maščevalnostjo.

Pet Madžarov, ki so bili obtoženi, da so sodelovali pri dozdevnem črnohorzijsanstvu kardinala Mindszentyja, je umaknilo svoje „izpovedi“ ter izjavilo, da je policija uporabila proti njim ustrahovalne metode. Javni tožilec pa je takoj nato izjavil, da so oni zaradi svojega zadržanja izgubili kakršno koli pravico do milosti.

Tudi med nedavno razpravo v Pragi proti 29 osebam, ki so bile obtožene, da so pripadale tajnim organizacijam, je več obtožencev obtožilo tajno policijo, da jim je izsilila priznanja.

Ceškoslovaška razstavlja na dunajskem pomladnem velesejmu

Na Dunajskem pomladnem velesejmu, ki se prične v nedeljo 13. marca, bo razstavlja svoje proizvode namenjene za izvoz, tudi Češkoslovaška. Med razstavljenimi predmeti bodo predvsem različni stroji, tkanine, papir in papirnati izdelki, gumijasti in usnjeni izdelki, keramika, steklo in igrače, pisarniške potrebščine, razni kemični, kozmetični in lekarniški predmeti. S to razstavo upa Češkoslovaška vzbuditi poleg zanimanja za svojo industrijo tudi zanimanje za potniški promet. V ta namen bo priredila več predstav in odprla informacijsko pisarno. Sodelovanje češkoslovaške industrije na dunajskem pomladnem velesejmu bo še prav posebno pospešilo razvoj avstrijsko-češkoslovaških trgovinskih zvez in potom tega razvoj mednarodnih trgovinskih odnošajev.

Velika Britanija sprejema bivše češke letalce v svoje letalstvo

Velika Britanija je sprejela v svoje vojno letalstvo češkoslovaške častnike in vojake, ki so pobegnili iz svoje domovine radi političnega preganjanja. Tako je sedaj v Angliji že 148 mož, ki pa so služili v britanskem letalstvu že za časa zadnje vojne. Sedaj pa so zopet prišli v Anglijo na različne načine in po različnih potih, nekateri so pristali z letali v zapadnih conah Nemčije in Avstrije, drugi pa so se vtihotapili preko meja. V britansko vojsko so jih sprejeli na podlagi ugodnih pogojev. Vstejejo jim službena leta iz vojnega časa in jim dajo primeren čin.

Različnosti

PROSTA IZMENJAVA UČNIH PRIPOMOČKOV

Ameriško zunanje ministrstvo pročuje zdaj osnutek sporazuma, ki bi dovoljeval carine prosto izmenjavo filmov, gramofonskih plošč in drugega „učnega materiala“ med državami-članicami Vzgojne, znanstvene in kulturne organizacije Združenih narodov (UNESCO).

Zunanje ministrstvo misli poslati osnutek kongresu in ostalim članicam organizacije UNESCO. Tovrstni predlog je že podprla zadnja konferenca organizacije UNESCO v Beirutu. Zgornji sporazum, ki bi bil prvi te vrste pod pokroviteljstvom organizacije UNESCO, bo stopil v veljavo, ko ga bo sprejelo deset držav-članic. Predlog za obtok slušno-vidnega materiala je v skladu s smotrom organizacije UNESCO, da pospešuje svobodni tok idej po vsem svetu ter da podpira medsebojno spoznavanje in razumevanje ljudstev z vsemi sredstvi za masovne komunikacije (obveščanja).

AMERIŠKA TRGOVINA Z VZHODNO EVROPO

Ameriško trgovinsko ministrstvo sporoča, da je znašal ameriški uvoz v decembru iz Sovjetske zveze in iz ostalih 11 vzhodnoevropskih držav 12,7 milijonov dolarjev v primeru s 119,5 milijoni dolarjev iz držav evropskega obnovitvenega programa (ERP). Ameriški izvoz v te 12 vzhodnoevropske države pa je dosegel vsoto 13,8 milijonov dolarjev v primeru s 443 milijoni dolarjev v državi ERP.

Uvoz iz Sovjetske zveze v decembru je znašal 6,6 milijonov dolarjev (novembra 6,700.000 dolarjev), izvoz v Sovjetsko zvezo pa 500.000 dolarjev (novembra 50.000 dolarjev). Združene države so decembra izvozile v Jugoslavijo za 1,3 milijona dolarjev, uvozile iz nje pa za 700.000 dolarjev.

BRITANSKI KITOLOVCI SO IMELI USPEŠEN LOV

Iz Londona poročajo, da je imela britanska odprava za lov na kite v Severnem Lednem morju zelo uspešen lov. Odprava poroča, da bo letošnji kitolov dal največjo povojno količino kitovega olja. To bo važen doprinos za britanske obroke masti in olja.

Kapeljski punt

Zgodovinska povest

Spisal
dr. Ožbalt Jlaunig

(Nadaljevanje)

16.

Ljudje pa so napeto gledali, ko je položil kaplan na Marijin kip prejšnjo obleko nazaj in dal razobesiti tablice. Počasi so zapuščali božji hram, ki ga je zaklenil sam župan Vegl, shranil ključe in izjavil pred kaplanom, da jih ne izroči pred tremi dnevi, dokler se ne prepriča, da je podoba varna pred enakim onečaščenjem. Še posebej je naročil bariču Hudopisku, da pazi na to, da se ne približa noben sumljiv človek cerkvi. Določil je deset mož iz kapelske okolice, ki so stražili cerkev skozi tri dni in tri noči.

Porabimo to priliko, da se seznanimo z osebo svete Mojce, ki igra v tej povesti svojo vlogo.

Mojcka Šober, tako je njeno pravo ime, je bila nekaj brhko dekletje z Obirskega. Bila je vesele narave, a tudi precej gibčnega jezika. V zgodnji mladosti je izgubila svoje starše, zato je šla za dekle v Kaplo, ker je doma brat prevzel domačijo. Bila je pridna in vsak gospodar je bil z njo zadovoljen. Mladi Foltej, čvrst fant, ki je imel malo hišico v trgu in si služil svoj kruh kot delavec

TRGOVINA MED EVROPSKIM VZHODOM IN ZAHODOM

Ameriška uprava za gospodarsko sodelovanje (ECA) je sporočila kongresu, da je pričakovati, da se bodo izvozi držav evropskega obnovitvenega programa v vzhodno Evropo podvojili v sedanjem letu. V letu 1949-50 bodo te države izvozile v vzhodno Evropo verjetno za 1.490 milijonov dolarjev (leto poprej le 788,1 milijonov dolarjev). Uvoze v države evropskega obnovitvenega programa iz vzhodne Evrope pa cenijo na 1.680 milijonov dolarjev (leto poprej 1.163,5 milijonov dolarjev).

POLJEDELSKI NAPREDEK V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

En sam ameriški poljedelec opravi danes tisto delo, za katero je bilo pred sto leti potrebno delo 4 ljudi — je izjavil George C. Delp, predsednik velike proizvodne družbe poljedelskih strojev v Združenih državah. Napredek v načinu obdelovanja in uporaba strojev — je nadaljeval — je omogočila v zadnjih 30 letih povečanje poljske proizvodnje za 50% ob istočasnem zmanjšanju ročnega dela.

Delp je nadalje izjavil: „V letu 1920 je 144 milijonov hektarjev obdelane zemlje dobavljalo živila za sto milijonov prebivalcev. Ista zemlja daje danes zadostno hrano — in boljše hrano — za nad 140 milijonov prebivalcev.“ To povečanje, do katerega je prišlo po manj kot 30 letih, je tem pomembnejše, če se upošteva, da se je istočasno število poljskih delavcev znižalo za okoli 3 in pol milijona. Vendar je potrebno — je zaključil Delp — še bolj povečati rodovitnost zemlje, ako naj krijemo povpraševanje po živilskih proizvodih, ki zaradi naraščanja prebivalstva stalno narašča.

*

Prodaja električnih gospodinskih aparatov je v Združenih državah v letu 1948 dosegla vrednost 1.750.000.000 dolarjev, to je petkrat več kot v letu 1939. Vse kaže, da se bo tudi letos prodaja sukala na isti višini kot lani. Leta 1948 so v Združenih državah prodali 5 milijonov hladilnikov (poleg tega še 750.000 posebnih hladilnikov), 1,700.000 električnih peči, 4,500.000 strojev za pranje in pol milijona likalnikov. Tudi za druge vrste aparatov zaznamujejo višjo prodajo kot pred vojno.

BORBA PROTI KOBILICAM V AFRIKI

Na britanskem zunanem ministrstvu so podpisali konvencijo, katera ustanavlja formalno osnovo za mednarodno nadzorstveno službo nad rdečo kobilico. Poleg Južne Rodezije je konvencijo podpisala Velika Britanija v imenu vzhodno in osrednje-afriških kolonij in ozemelj južnoafriške visoke komisije. Mednarodni svet za nadzorstvo nad rdečo kobilico bo imel svoj glavni sedež v Abercornu v Severni Rodeziji. Konvencija velja za dobo desetih let.

„SVETOVALCI ZA ZAKONSKO ZVEZO“

Na Angleškem urejajo zakonske zveze, ki jih je vojna razrvala, prav tako praktično kot obnovo mest in tovarn. Poročajo namreč, da je neki odbor notranjega ministrstva priporočil, naj bi država poskrbela za ustanovitev in za primerno pripravo posebnih „svetovalcev za zakonsko zvezo“. Odborovo poročilo pravi, da je eden najvažnejših problemov v vseh državah, ureditev zakonskega življenja. Ti izkušeni svetovalci bi lahko uredili marsikateri nespornost v družinskem življenju. Toda za tako težko službo je potrebna posebna priprava. Na Angleškem že delujejo tri organizacije s takim namenom: Narodni svet za zakonsko življenje, Katoliški svet za zakonske nasvete in Družba za družinsko pomoč. Ministrstvo priporoča, da bi na podlagi izkustev omenjenih organizacij izdelali splošen učni načrt za tako osebje.

V AMERIKI JE VEČ POROČENIH KOT NEPOROČENIH DELAVK

Poročilo statističnega urada je med delavkami Združenih držav odstotek poročenih žen mnogo višji kot neporočenih. V aprilu 1948 je bilo med zaposlenimi ženami 5.900.000 neporočenih, poročenih pa 8.300.000. Položaj iz leta 1940, ko je bilo samskih delavk 6.700.000 in poročenih 5.000.000, je torej postavljen na glavo. Do te spremembe je prišlo v glavnem zaradi porok v zadnjih letih: v aprilu 1948 je bilo število zakonov za 6.000.000 višje kot leta 1940 (34.000.000). Nadalje je nedvomno k preokretu prispevalo splošno povišanje zaposlitvenih možnosti za žene. V poljedelskih področjih je število poročenih ženskih delavk skoro dvakratno v primeru s številom drugih; v mestnih področjih pa sta si obe skupini precej enaki. Število poročenih delavk z otroki od par let je manjše kot število delavk z otroki, sposobnimi za šolo; število poročenih delavk brez otrok pa je največje.

Tehnične novice

NOVE LOKOMOTIVE

V letu 1948 so na železnicah Združenih držav postavili v obrat 1487 novih lokomotiv (1947 : 843), od katerih je 1397 z Diesel motorji, 86 na paro in 4 lokomotorje (1947 : 769 Diesel, 72 na paro, 2 lokomotorja). Preteklega 1. januarja je bilo naročenih razen tega 1561 Diesel lokomotiv in 72 na paro. Te podatke objavlja društva ameriških železnic.

NOV MIZARSKI STROJ ZA SLEPCE

Britanski pokojninski minister Marquand si je ogledal poseben stroj, ki daje slepcem novo možnost za donosno zaposlitev. Stroj omogoča slepcem, da žagajo in skobljajo les, ne da bi bili izpostavljeni nevarnosti kake nezgode.

Tovrstne stroje so že namestili v zavodu za slepce v St. Dunstan-u.

Vodstvo tega zavoda opaža, da se število slepcev iz druge svetovne vojne manjša. Od konca te vojne je bilo v zavodu 1.500 slepcev. Približno toliko jih je bilo tudi po koncu prve svetovne vojne. V razdobju med obema vojnoma, pa se je to število podvojilo zaradi posledic zadobljenih ran in plinskih zastrupljenj.

UMETNA ROKA

V Angliji sedaj izdelujejo umetne roke, ki delujejo približno tako kakor naravne in so namenjene za pomoč vojnim invalidom in ljudem, ki so izgubili svoje roke. Nosilec takšne umetne roke lahko piše z njo, meče kopje ali igra karte. Lahko tudi dvigne z njo vsak predmet precejšnje teže.

Dve tvrdki sta si omislili vsaka svojo vrsto rok ter poslali oddelku za pokojnine pri socialnem ministrstvu vsaka po šest tovrstnih izdelkov na vpogled.

PREMESČEN TELESKOP

Zaradi nadaljnega proučevanja nekaterih vrst zvezd Rimske ceste bodo premestili teleskop na Mount Wilson v Kaliforniji v Južno Afriko in z njim opremili observatorij Lemont-Hussey v Bloomfontainu, ki je last michiganske univerze. Teleskop ima premer 254 cm in je dejansko fotografičen aparat z nadvse obširnimi poljem. Do zdaj so z njegovo pomočjo proučevali zvezde „B“ in nekatere meglice Rimske ceste; ker pa je iz observatorija na Mount Wilsonu vidno le približno $\frac{1}{4}$ Rimske ceste, so sklenili premestiti ga v Bloomfontain, kjer bodo študirali ostalo četrtino. Študij bo trajal kaka tri leta.

v plavžu v Beli, kjer so topili svinec in železo, je rad pogledal za njo in tudi ona ga ni nerada videla. Po veliki noči bi morala biti poroka. Toda prišlo je drugače. Nekega dne pozimi je peljal Foltej s težko naloženim vozom po klancu. Kar se začne voz pomikati nazaj, ker konji niso mogli potegniti naprej. Foltej hoče voz zavreti, a pri tem pride pod kolo in nenadno umre. Mojcka je ostala sama, na moštitev ni mislila več, ker svojega ženina ni mogla pozabiti. Dokler je še mogla delati, je služila, na stara leta pa je šla stanovat k prijateljici Nežiki.

Ob dnevih, ko so prihajali romarji v Kaplo, je prodajala molke, podobice in druge spominke, pridno je zahajala v cerkve in njeno največje veselje je bilo, da je krasila Marijin oltar s raznovrstnimi cvetlicami. Njena posebna skrb je bila, da ni bila obleka na Marijinem kipu zaprašena in preprežena s pajčevino. S koliko ljubeznijo je izvrševala ta posel in pozabila pri tem na ves svet!

Hudobni ljudje so ji pridajali ime sveta Mojca in to je tako ostalo. S početka se je hudovala, a nazadnje se je privadila tudi temu. Bila je dobra duša, komur je mogla, je pomagala in nikomur ni nič zamerila; le enega človeka ni marala in to je bil Robert Hubman. Slišal je, kako se norčuje iz svetih stvari in to ji je bilo preveč. Kadar ga je zagledala, ga je vselej osorno pogledala in prepričana je bila, da pride tudi zanj božja kazen.

Mnogoštevilna množica se je zopet pomikala nazaj proti trgu. Trgovci so večinoma blago prodali in ljudje so se tudi že razhajali, saj noč je kmalu in v

hribe je še daleč. Na trgu je postalo prazno, tem bolj živahno pa je postajalo po gostilnah. Današnji dogodek je dal ljudem dosti snovi za govorice; nekateri so hvalili župana Vegla, drugi so pomilovali župnika in ugibali, kaj iz tega more nastati!

Robert Hubman se je podal takoj drugi dan v Zenek in sporočil flegarju, kaj se je zgodilo na dan Šimanovega sejma. Ta je bil ves iz sebe, zakaj take upornosti in nepokorščine ni bil pričakoval. Pisal je takoj dolgo pismo, v katerem je obširno poročal komisarju v Celovec o dogodku, in ga poslal s posebnim slom tja.

Tedaj je bil v Celovcu c. kr. okrožni komisar Pauer, ki je deloval čisto v duhu reform cesarja Jožefa II. Bil je silno natančen in strog uradnik, in kdor ni izpolnjeval njegovih odredb, je padel pri njem v nemilost. Bil je velike in suhe postave, bledega obraza, in dvoje strogih oči je gledalo tako prodirajoče, da se ga je vsakdo bal. Imel je oster, rezek glas in če se je razburil, si je želel vsak, da bi bil daleč tam za gorami.

Ni tedaj čuda, da se je silno razburil, ko je dobil flegarjevo pismo. Ves besen je takoj odredil, da naj odkorakajo vojaki v Kaplo, da vpotavijo red. A poveljniki posadke je javil, da ne more pogrešati več kakor pet mož.

Drugi dan zjutraj so morali odkorakati proti Kapli. Flegarju je poslal komisar pismo, naj se poda v trg in zahteva, da sodišče najhujše krivce kaznuje.

Kapelčani so začudeno gledali, ko so prikorakali vojaki v trg. Nastanili so se pri Bošteju in Koceljnu. Drugi dan prijedli navsezgodaj tudi flegar iz ženeka

in se poda takoj h trškemu sodniku Hagenu. Pokaže mu pismo in zahteva, da kaznuje župana Vegla.

Sodnik Hagen se dvigne s svojega sedeža, pogleda flegarja od nog do glave in pravi nato z resnim glasom:

„Koga bom kaznoval, razsodim sam; zapovedovati si pa ne dam od nobenega, najmanj pa od vas.“

„Tako govorite vi, ki bi imeli čuvati postave?“ se razjezi flegar in postane ves rdeč v obraz: „vi niste sodnik, vi ste puntar!“

„Oho, flegar, ne tako naglo! Če je storil župan Vegl kaj krivega, moramo šele preiskati, nobene sodbe ni, ne da bi prej krivca zaslišali.“

„To so zviti izgovori. Čemu dolgo zasliševanje? Župan se je pregrešil zoper cesarsko odredbo, zato zasluži kazen.“

„To lahko govorite vi, ki ne poznate pravice,“ mirno odvrne trški sodnik; „jaz pa imam svojo vest in sem sam sebi strog sodnik.“

„Vi podpirate te puntarje,“ zakriči flegar in skače po sobi gor in dol.

„Ljudje imajo svojo vero in svoj globoko ukoreninjen verski čut in tega moramo spoštovati. S tega stališča je treba presojeti celo ravnanje. Odredba komisarja Pauerja ni pravična, ker je v protislovju s posebno določbo, kakor sem to že enkrat dokazal, in radi tega ni najti krivde.“

„To je vaše modrovanje,“ sikne jezno flegar, „a čakajte, vse vaše filozofiranje vam ne pomaga nič. Gledal bom na to, da vam odvzamem sodno oblast, župnik in druzi puntarji pa zapadejo strogi kazni.“

(Dalje prihodnjč)

Am. D.:

Močnejša

Odkar je posestnik Joža Eržen svoji sestri, Kovačevi Zefi odpovedal botrinstvo za njenega drugega otroka, je bila Zefa zelo huda nanj. „Pa če bi bil tudi desetkrat semenj v mestu, bi moral biti Joža vseeno boter,“ pri tem je ostala teta Zefa. Joža pa je ostal pri svoji trditvi: „Če hoče Zefa kuhati svojo trmo, pa naj jo! Če noče uvideti, da sem bil res in resnično zadržan, potem ji ne morem pomagati, pa če je tudi ni več v hišo.“

Pa vendar bi bilo zelo dobro, da bi prišla Zefa večkrat v bratovo hišo. Pred enim letom je Joži umrla žena in mu zapustila petero otrok, od petih do štiriinajstih let. Od tedaj je imel že dve gospodinji, ki pa nista znali dobro gospodinjiti. Teta Zefa je videla slabo gospodinjstvo, saj je stanovala prav nasproti, kot žena in gospodinja pri Kovaču. Vse je videla, kar se je pri Erženu godilo, a od tedaj ni več prestopila praga bratove hiše.

Pa tudi ni prišla, ko je čez leto in dan Joža pripeljal otrokom drugo mater, Urbanovo Rezo. Joža jo je prišel osebno vabiti k temu družinskemu prazniku, a Zefa je odgovorila kratko, kakor je bila njena navada: „Prav tisti dan nimam časa.“ Pa ji je mož prigovarjal: „I, Zefa, pa bi le šla!“ nakar pa mu sploh ni odgovorila.

„Nič si iz tega ne stori!“ je rekel Joža svoji mladi ženi, „da Zefa ni hotela priti na najino svatbo; jaz jo poznam to našo Zefo, saj je bila vedno taka. Pozdravljali se bomo, sicer se pa midva ne bova brigala zanjo, ona pa naj nju tudi pri miru pusti.“ A Reza je vedno na tihem upala, da bo s vsakimjo časoma vendar sklenila mir. — — —

Bilo je prvo soboto popoldne po poroki; po vsej vasi so pometali okrog hiš in po dvoriščih. Teta Zefa, ki je imela še tri majhne otroke, je sama pometala pred hišo in po dvorišču. Za to je bila Zefa vedno natančna. Ko je nametla smeti na kup, je pobrala vse v košaro in odnesla na gnoj zadaj za hišo. Ta dan pa je v velikem loku zametla vse skupaj na drugo stran ceste, pred Erženovo hišo. „Tako,“ je rekla, ko je zadnji kamenček odletel na drugo stran in tudi pogledala ni proti bratovi hiši.

Tam sta prišla Lojze in Lena, najstarejša, z dvorišča, da bi pometla še cesto. „Ti, teta Zefa je vse smeti zametla na našo stran,“ je rekla Lena. „Potem bo dobila tudi vse nazaj,“ je rekel Lojze in — fr, fr — so letele smeti čez cesto. Otrokom je bilo to v ne malo veselje. Ko sta prišla v hišo, sta takoj povedala dekli. „Prav sta naredila, le mami še povejta!“ jima je ta pritrčila.

Toda nova mati nad tem ni imela veselja. „Ne, otroci, to ni prav, kaj takega ne smemo nikoli storiti! Kar pojdiva in poberita vse in odnesita na gnoj, potem pa dobiva vsak velik kos štruce.“ Otroka sta ubogala, četudi nerada, a pobrala sta vse in odnesla, kakor je bila mati ukazala. Pa je še prišla mati pogledat za njima in je še pospravila tu pa tam. „Vse stori, kar moreš,“ ji je rekla mati, ko ji je pravila, kako je z Zefo, „le, da boste v miru živeli.“ To je tudi ponovila, ko je prišla prvič hčer obiskat na novem domu. Te materine besede so stale pred Rezo, ko se je pripogibala za smetmi in kamni ter si ni mogla predstavljati, kako je bilo, ko so prej frčali kamni in smeti med obema hišama. Prihodnjo soboto je prigovarjala otrokoma s toplimi besedami, naj samo lepo pometata pred hišo, vse drugo pa naj pustita pri miru.

Prihodnji teden je imela Reza svoj god. Zato je povabila nekatere svoje prijateljice popoldne na svoj dom. Pri tem pa je imela še poseben namen, povabila je tudi svojo vsakimjo, teto Zefo, kakor so jo navadno imenovali. S posebno prijaznostjo je odšla k teti Zefi, da jo povabi. Teta Zefa je sedela pri peči z najmanjšim v naročju. Njen mož je sedel pri oknu in je Rezo gotovo že videl, ko je prihajala, kajti Zefa se je komaj ozrla, ko je Reza vstopila. Hitro je povedala, čemu je prišla. „Ne hodim po vasi,“ je odvrnila Zefa kratko. „Tudi jaz ne.“ je odvrnila Reza, „le vse sosedem povabila, pa sem mislila, da boš tudi ti voljna priti.“ — „Ne, ne,“ je rekla Zefa in Reza je pozdravila in odšla.

Ves teden je pričakovala, da bo Zefa le prišla — pa ni.

Vse prihodnje tedne, vsak dan, kadar je Reza srečala Zefo, jo je prijazno pozdravila pa pridejala tudi še prijazno besedo. „Mm,“ je bilo vse, kar je dobila za odgovor, le ob sobotah niso več letele smeti in kamenje pred Erženovo hišo.

Zefini otroci pa so se dan z dnevom hodili igrati na Erženovo dvorišče. Reza je znala pripravljati izvrsten domač sir. Prihodnjo soboto je Zefa prav zgodaj že pometala okoli hiše, oba otroka pa sta bi na sosedovem dvorišču. Reza je vedela še iz prejšnjih časov, da ima Zefa sir posebno rada. Zato je zavila njemu fantku veliko kepo sira v čist bel papir. „Gotovo bo vesela, četudi ne bo pokazala,“ si je mislila Reza, „prav gotovo pa sirota sama pod svojo trmo največ trpi.“ Ko pa je šla čez nekaj časa po opravih skozi kuhinjo, je videla, da leži zavitek prav tako, kakor ga je fantku zavila, na stopnicah. Tedaj je čutila, da je nekaj vročega zaplalo v njej, kakor sovražstvo je bilo. Pa se je spomnila, kako jo je župnik zadnji prvi petek vprašal: „Ali nimate kakega sovražstva?“ in kako je z mirno vestjo lahko odgovorila, da ne in je prav zato hotela tudi v naprej tako pred Bogom odgovarjati.

Zefa je imela najlepši vrt v vasi in nihče ni imel tako zgodnje solate in tako lepih kumar kot ona. Ko so sadike pri njej tako lepo rastle, je prišla nekega dne Reza k nji in jo je zaprosila: „Naše sadike so še tako revne, ali bi mi hotela dati vsaj nekaj, da ne bomo z vsem tako pozni?“ — „Zakaj ne,“ je

rekla Zefa in kar videlo se ji je, kako se ji dobro zdi, da se more postaviti s svojimi sadikami. Pa je izruvala še nekaj cvetičnih sadik in jih je podala Rezi čez ograjo. Od tega dne je poleg pozdrava izpregovorila tudi še kakšno besedo s svakinjo — a mimo brata je šla slej ko prej brez besede.

Reza je tudi sama vzgojila precejšnjo množino sadik, zlasti pa ohrovt, da so ga v jeseni prav veliko pridelali. Ko so ga na vozu pripeljali domov, je rekla Zefinemu fantu: „Naloži na svoj voziček ohrovtovih glav, pa jih pelji mami!“ In ohrovt ni prišel nazaj, kakor sir spomladi. — — —

Zima je bila huda in vodnjak na gornjem koncu vasi pri šoli, kjer je Zefa dobivala vodo, je zamrznil. Erženovi pa so imeli pipo, prav v veži. „Pridi k nam po vodo!“ je rekla Reza Zefi mimogrede popoldne. In lastnim očem ni verjela, ko je proti večeru res prišla Zefa s škafom kar v vežo, dočim prej ni hotela prestopiti niti praga.

Drugi dan pa je prišel njen mož po vodo. „Zefa ne more prav,“ se je opravičeval, „včeraj nisem niti videl, da je šla sama po vodo, sicer bi je ne bil pustil.“ — „Naša dekla bi ji bila vsak dan v kuhinjo vode nanesla, pa mi ne privošči nobene besede.“ — „Saj jo poznaš,“ je odgovoril svak, „a sicer je pa Zefa vendar najboljša žena.“

Ni še preteklo osem dni, ko je pozno ponoči potrčalo pri Erženovih na okno. „Kdo je?“ je vprašal Eržen. „Ali imate kaj čaja doma?“ je odgovoril Kovač in je še pristavil: „Pred pol ure smo dobili dvojčke in Zefi je zelo slabo.“

Oba Eržena sta vstala in odšla pomagat h Kovačevim. Drugi dan pa so nesli dvojčka h krstu in oba Eržena sta bila botra. Od tedaj pa ni noben prepir več razdril lepe harmonije med sorodniki in sosedi.

Lojze Golobič:

V podstrešju

„Mati, ali je še kaj?“

Pepče je slaboten kot drevesce, ki se suši; rumen v obraz; zmerom je lačen, zmerom čmeren.

Devet jih je. Devet jih je zapičilo oči v skledo kot v globok vodnjak. S širokimi žlicami zajemajo v močnik, jih zvrhajo in vlečejo po skledi do roba; devet stez pelje od sklede do ust, devet belih stez...

„Čigava je ta žlica, na moje mesto hodiš. Tukaj jem jaz. Mati, Pepče moje je.“ Tinek obupno zaveka.

„Pepče, pred sabo jej, dosti bo za vse.“ Mati je videla: Marija, če nam ti ne pomoreš — — — Marija, vsi naj bodo tvoji, daj jim kruha...

Noben se ni ozrl na mater, ne na Tineka in ne na Pepčeta. Vsak je strmel na svoje mesto v skledi in segal tja.

Mati je zajela v skledo. Kot bi jedla, je žvečila in kot bi pogoltnila; pa je prinesla le do ust. Tisto, kar je enkrat zajela v žlico — je bila njena večerja. In nihče ni videl, da njene žlice ni več v skledo; štiri druge so segale na njeno mesto. Mati je molčala. Gledala je na osemnajst lačnih oči: s strahom strme v skledo, ki se prazni...

„Mati, ali je še kaj?“ je ponovil Pepče, ko je zadel z žlico v dno.

„Ali bi še?“

„Še!“ je jeknilo iz osmih grl.

Enega glasu ni bilo: Jelica je molčala. Deset let je imela, pa je že videla vso materino bridkost. Videla je, da z materinskega mesta v skledi zajemajo druge žlice... Njene trepetajoče roke, preplašene oči je videla, vso strašno skrb v koščenem obrazu. In tudi njena žlica se je dolgo, dolgo mudila ob ustih.

„Jelica, dete sladko, jej, kaj me gledaš?“

Jelici so zavrele solze v oči. Vzpela se je, s suhimi, prozornimi ročicami je objela sveto glavo materino in tiho, boječje povedala:

„Mama, vi nič ne jeste...“

In izšla se je v bridek jok, da ji je telesa trepetalo kot suh list v vetru.

„Jelica,“ je prišlo materi iz izmučene ljubezni, „dete, saj jem. Glej, ko jem. In še imamo moke, zametla jo bom, ne bomo lačni...“

*

Pred dobrim letom je očeta v rudniku zasulo. Tedaj ga je zasulo, ko je mati

vihl ust, do zaprtih oči, do voljnih las. Pa so zopet zastrmeli v mater, v njene oči, široko odprte in polne solz.

„Zebe ga, mama. Odejmo ga po glavi!“ je predlagal Lojzek.

„Pa zakaj ne vstane?“ Verica je zvedavo uprla oči v mater.

„Pusti, bo že. Naj spi. Boli ga, zato ne vstane,“ se je domislil Lojzek.

Govorili so tiho, skoro tipali so za besedami. Čutili so, da je pri njih nekaj strašno drugačnega kot druge čase. Nekaj težkega kot kamenje in mrzlega, da so se stisnili k materi. Pa niso vedeli, odkod ta voltel mraz, zato jih ni ogrela materina bližina.

Včeraj so še vsako uro peli tisto strašno pesem, ki se zajé v materino srce kakor leden nož: kruha, mama, lačni... Danes se ni spomnil niti eden: noben ni lačen ne žejen; dovolj jim je more, ki leži nad njimi kot vampir.

Iz bridkosti je raslo v materi: Osem jih še imam. Eden za drugim bodo šli. Marija, zabi sem jih dala, vseh osem je tvojih, zato ne stori, da bi jaz odšla, dokler bo živel še kateri teh. Ne smem od tod. Ne mogli bi umreti brez mene.

Jelica je videla mater in njeno srcece je iskalo besede: „Mama, jaz nisem nič lačna, prav nič, Tinek tudi ne, Lojzek tudi ne, Ivanek tudi ne... noben ni lačen, mama.“

S suho roko jo je mati pobožala po mehkih kodrih.

„Pridkana si, Jelica,“ se ji je zahvalila.

Čepeli so ob vznožju cunj, na katerih je ležal blede mrlič, utrzan bel cvet. Skozi špranjo so zvezde žarele, mesec je blestel kot daljna baklja.

„Mama, mene je strah,“ se je Tinek stisnil k materi.

„Pepče, mama, glejte, Pepče; pri špranji gleda — in ima kruha, cel kos belega. Pepče!...“ Šop belih, izsušenih ročic se je stegalo proti špranji: „Pepče, meni, meni...“

Z velikimi očmi v neskončni ljubezni in žalosti je gledala mati na osem lačnih angelcev, ki so stegali roke iz strganih rokavcev v gluho noč...

Dan sprave

Z bratom sva se sprla — in zakaj? Ljubi Bog — zaradi hiše. On je trdil, da bo njegova, jaz, da bo moja. Iz spora je postal pravi fantovski pretep, ki mu nezna mati ni bila kos in je poklicala na pomoč očeta. Krepke klofute so zapele po najinih razpaljenih licih — vmes pa je treščila iz ust očeta kletev — prva, ki sva jo slišala od njega. Mati je zajokala, oče si je potegnil klobuk na oči, midva sva onemela. Nič niso bolele klofute, pekla je kletev, strahotno pekla. In nastal je molk v hiši, ki ga je pretrgala samo najnujnější beseda parkrat na dan. Če bi bila midva tedaj poznala obup, bi bila obupala. Taka je bila bolečina. Oče naju ni pogledal, mati se ni ukvarjala z nama. Buljila sva v knjige, toda črke so bile zabrisane, od najinih solznih oči nečitljive.

Drugi dan je bila sobota. Ob delopustu naju pokliče mati v čumnato:

„Ali vesta, kaj sta naredila? Ata je klel — na vaju je ta greh. Pojdita in prosita Boga, da vama odpusti.“

In šla sva tiha in strta k večernicam in — k spovedi.

Laže nama je bilo, ko sva se vrnila domov. Toda večer je bil vseeno še puščoben, tih in nič veselega ni bilo v sicer tako prijetnem delopustu.

Drugo jutro nama je zastala sapa, ko sva zagledala, da je pokleknil tudi oče pred oltar k sv. obhajilu. Oče, ki je šel v postu, v adventu in še enkrat kje na božji poti — pa na to navadno nedeljo pred oltarjem?

Bolela naju je ta očetova pokora, da sva vsa plaha sedla k zajtrku, katerega je mati pripravila izredno dobro in obilno. Skozi okno je sijalo sonce na belo pogrnjeno mizo. In še predno smo začeli jesti, je izpregovoril oče. Dovtip je bila njegova prva beseda, da se mu je zasmejela mati in sva se za njo srečna zasmejela tudi midva. Po zajtrku smo šli vsi na vrt. Oče si je zažvižgal vesele pesem, mati mu je utrgala nagelj in mu ga ponudila.

Kakor vonj rož je bila ta sončna nedelja, ki ni o vsem, kar je bilo, ničesar več vedela.

Sadjar v marcu

Kmalu se bodo prebudila naša sadna drevesa k novemu življenju. Premislimo sedaj na koncu zime, ali smo čas, ko sadna drevesa mirujejo, dobro izrabili, ali smo opravili vsa potrebna zimska dela v sadovnjaku? Ali smo izrabili in izkoristili mesece, ko je bilo sadno drevje brez listja, za temeljito pokončevanje najrazličnejših sadnih škodljivcev?

V mesecu marcu je skrajni, toda res skrajni čas za mnogovrstna opravila, s katerimi bi morali biti gotovi že v minulih mesecih, ko vse življenje v sadnem drevju miruje. Ako zamudimo še zadnji čas v mesecu marcu, tega zamujenega dela ne bomo mogli več nadomestiti.

V mesecu marcu obrezujemo mlada sadna drevesca, tudi ona, ki smo jih mogoče šele v jeseni posadili. Vsa življenjska sila sadnega drevja bo osredotočena v najbližjih tednih v zgornjih vejicah dreves. Ako torej obrezujemo drevje prepozno, jim jemljemo s tem najboljše življenjsko silo letošnjega leta. Na to moramo misliti zlasti pri obrezovanju na novo posajenih dreves, ki imajo še malo korenin. Ako taka drevesa obrezujemo prepozno, jim vzamemo vse kot rezervna nakopičene življenjske sile.

Pozno smemo obrezovati samo ona drevesa, ki jih hočemo namenoma oslabiti. Torej ona drevesa, ki bi morala biti v najboljši rodnosti, toda leto za letom poganjajo le v les in nimajo nikahkih rodnih nastavkov.

Pregoste drevesne krone že starejšega sadnega drevja čimprej razredčimo. Proti koncu zime pa se ne prebudi k novemu življenju le sadno drevje; prebudijo se tudi vsi oni sadni škodljivci, ki so v eni ali drugi razvojni stopnji prezimili na sadnem drevju.

Iz jajčec se razvijajo gosenci ali uši, one žuželke pa, ki so že razvite prezimile, začnejo leči jajčeca. — Teh škodljivcev ne moremo več uspešno in temeljito zatirati, ko začne drevje zeleneti ali pa mogoče že celo cveteti. Zaradi občutljivosti mladega listja in zaradi še večje občutljivosti cvetnih delov bi mogli uporabljati le zelo razredčena škropiva. To pa zelo verjetno ne bi uničila mnogo škodljivcev.

Zato se odločimo, ako tega še nismo napravili, takoj za zimsko škropljenje sadnega drevja. Pri takem škropljenju moremo uporabiti še manj razredčana, zato pa toliko bolj učinkovita škropiva. Kar smo zamudili z opustitvijo zimskega škropljenja sadnega drevja, ne bomo mogli z ničimer več nadoknaditi.

Zlasti važno je zimsko škropljenje v onih okoliših, kjer je nevarnost razširjenja ščitastega (San José) kaparja. Sama izvedba temeljitega zimskega škropljenja nam more zagotoviti uspeh. Sicer moramo pozneje, ko začne drevje že listati, uporabljati še uspešno razne drevesne karbolineje, žvepleno-apneno brozgo in mineralna olja, toda vsa ta sredstva so preslaba za zatiranje navadnih kaparjev, kaj šele za zatiranje ščitastega kaparja.

Mineralna olja tudi niso tako učinkovita proti jajčecem raznih sadnih škodljivcev. Za one okoliše, kjer v večji meri nastopa jabolčni cvetoder, moremo še škropiti z enodotno raztopino gežarla, ko začne drevje že brsteči.

V jeseni ali pa mogoče pozimi smo izkopaljame, da v nje posadimo mlada sadna drevesca. Ko se zemlja osuši, te jame spet zasujemo, da se zemlja še preje usede, predno drevje sadimo. — Sadimo pa nato čim prej. Mlada drevesa še ne smejo kazati nobenih znakov brstenja ali celo poganjkov, ko jih sadimo. Ako sadimo sadna drevesca prepozno, bo vsled tega trpel razvoj mladega drevca vsa prva leta po sajenju.

Mimogrede pri tem še omenimo, da je treba krono in korenine mladega sadnega drevca pri sajenju prirezati. Važno je tudi, da ne sadimo pregloboko. Drevesce pa le na rahlo privežemo h kolu, ker se po sajenju zemlja še useda in bi drevesce obviselo v zraku, ako bi ga pretrdo privežali k kolu; drevesce se mora torej usedati skupaj z zemljo. Ko je v marcu zemlja toliko suha, da jo moremo začeti obdelovati, začnemo

takoj z delom. To bo zlasti važno še letos, ko pozimi ni bilo skoraj nič padavin. Ako nato zrahlijamo površino zemlje, smo s tem dosegli, da zimska vlaga ostane v zemlji čim dalje časa. Istočasno z rahljanjem zemlje pod sadnim drevjem v sadosniku gnojimo tudi z dušičnimi in kalijevimi umetnimi gnojili.

Koncem meseca marca nato sadonosnik temeljito očistimo. Pri tem odstranimo iz sadosnika staro listje in zlasti gnile plodove. Te gnile in deloma že suhe sadne plodove bi morali odstraniti že v jeseni; ako pa tega nismo storili, je sedaj že skrajni čas. S tem smo uničili brez števila klic raznih glivičnih boleznih, ki bi takoj v vigredi okužile mlado listje, cvetje in nato mlade sadne plodove.

Koncem meseca pobremo tudi lepljive pasove in jih sežgemo. Ako so bila drevesa ovita s slamo ali ločjem, te ovaje odstranimo in sežgemo, da uničimo razne škodljivce, ki v teh ovojah prezimujejo.

Ako v jeseni in pozimi še nismo ostrgali debela in debelejšje veje, to važno opravilo opravimo sedaj. Vse odpadke moramo brezpogojno sežgati in ne pustiti pod drevjem. Spomladni ognji po sadosnikih že od daleč označujejo dobre sadjarje.

Drevesna debela koncem marca še enkrat poškopimo z zimskimi škropivi. Ko smo škropili drevje pozimi, navadno ne moremo temeljito poškopiti drevesna debela, ker so na njih ovoji slame, slamanati in lepljivi papirnati pasovi in staro drevesno lubje. Za to delo pa moramo izbrati dan brez vetra, da ne bi poškodovali brstja, ki je v tem času že precej razvito.

Pozimi so postali drevesni koli trhli ali pa jih je mogoče veter odlomil. Zato kole in vezi pravočasno obnovimo, da nas prvi močnejši veter ne bo neugodno presentil.

V marcu moremo že začeti s cepljenjem, s požlahtnjenjem sadnega drevja. Najpreje cepimo koščičasto sadje, predvsem češnje. Ker pa se lubje še ne mlaji, ne lupi, ne moremo uporabljati načina požlahtnjenja za kožo. Starejša drevesa cepimo bolj uspešno, ko je že sok pod lubjem.

Pri vsem tem obilnem delu v sadonosniku pa ne pozabimo na delo v sadni in moštni kleti. V sadni kleti pazimo na čim večjo snago, vse nagnito sadje čim prej odstranimo.

Preglejmo sode, vse delno prazne sode nadolijmo do vrha. Prazne sode zažveplajmo, da bomo imeli pripravljene, ko bomo potrebovali mošno posodo.

Rok za oddajo žita podaljšan

V 'Koroški Kroniki' je bilo že priobčeno obvestilo, da je poslednji termin za oddajo žita — pšenica, rž, ječmen, oves in koruza — 31. januar 1949. Za žito, ki bi bilo oddano po tem terminu, ne bi dobili kmetovalci polne cene; razen tega pa bi zamudniki morali plačati še znatno denarno kazen.

Večkrat niso kmetovalci sami krivi, ako niso mogli zadostiti predpisu o oddaji žita v določenem roku.

Zato je sedaj odločilo ministrstvo za kmetijstvo, da je rok za oddajo žita podaljšan do 31. marca t. l.

Kmetovalci, ki bodo oddali žito do tega termina, bodo dobili za oddano žito polno ceno, kakor da so žito oddali pravočasno.

Svetlovna proizvodnja fižola

Iz zadnjega poročila ameriškega poljedelskega ministrstva o poteku letine v tujini izhaja, da bo svetovni pridelek fižola v letu 1948/49 v državah največje proizvodnje dosegel 93 milijonov vreč (vsaka vreča ima okoli 45,36 kg), kar pomeni za 11% več kot celokupna proizvodnja prejšnjega leta (33 milijonov vreč) in tudi 11% več kot povprečna proizvodnja let 1935—1939.

Nasveti gradbene stroke: Gradbeni material

II. POGAVJE: UMETNO GRADIVO

(Nadaljevanje)

b) Pesek in gramoz

3. Železobeton

Najvažnejšo vlogo igra pri železobetonskih konstrukcijah opaž, to so oni oboji iz lesa, ki drže beton kot posoda v določeni obliki, dokler se docela ne strdi. Opaž se mora napraviti zelo natančno, da dobi beton določeno in lepo obliko, ker se eventualno nastale napake v izbočenju kakor ravne črte in podobno, kasneje ne da več popraviti. Morebitne lesene podpore in stebriči morajo stati na trdnih tleh in se nikakor ne smejo podajati. Ne samo da bi to kazilo vnanjo obliko, če bi se kak nosilec poveznil (ponižal, podal), temveč bi vsako izbočenje vodoravne osi nosilca tudi slabilo njegovo nosilnost, ker bi postala manjša od izračunane vrednote. Nasprotno! Ker se vsak nosilec, prepuščen samemu sebi, tudi vsled lastne teže nekoliko upogne, se vodoravna črta pri opažu navadno še izboči za nekaj centimetrov navzgor in ko se opaž enkrat odstrani, zleze potem nosilec postopno v svojo pravilno vodoravno lego.

Pri zabetoniranju železja se mora strogo paziti na to, da ostane isto ves čas dela na določenem mestu in da se njih medsebojni odstop ne premakne. V to svrhu vtaknemo med posamezne dele železa kamene drobce primerne velikosti, da držé pravilno razdaljo.

Raskavo železje se bolje sprime z betonom kot gladko, vsled česar se v največjem času uporablja za vložke železje, ki se preplete in izgleda kot pletena žica. Na ta način se poveča takozvana sprijemna trdnost med železom in betonom.

Razume se, da morajo biti opaž in vsi njegovi deli pred vbetoniranjem dobro očiščeni in odstranjena vsa morebitna tuja navlaka ter znotraj narahlo zmočeni, kar velja zlasti za suho vreme. Leseni stebriči, ki podpirajo opaž, morajo biti ravni, ne tanjši kot 8 cm v premeru in po možnosti še križem povezani. Stati morajo na zanesljivih tleh in ne sme se na primer zgoditi, da bi se pod njimi odvajala kaka zmrzlina, kar bi lahko povzročilo nenadno posedanje opaža morda še v trenutku, ko je beton še mehak. Zato se morajo zlasti pri koščljivih konstrukcijah (zgradbah) namestiti vedno še rezervne, povsem zanesljive podpore.

Za odstranitev opaža, za takozvano razopažanje veljajo gotovi roki, ki so za beton iz normalnega betona daljši kot pri betonu iz hitrovezočega visoko vrednega cementa ter pri konstrukcijah večjega obsega in večje razpetine daljši, kot pri manjših objektih.

Tako znaša razopažni rok pri uporabi normalnega cementa:

pri stebrih in stranskih opažih 3 dni, pri ploščah in pri manjših stropih 8 dni,

pri objektih večje razpetine 3 tedne. Pri uporabi visokovrednega in hitrovezočega cementa je razopažni rok po istem vrstnem redu kot zgoraj: 2, 4 in 8 dni.

Pri večjih objektih se podpore tudi ne smejo odstraniti sunkoma in vse hkrati, da je s tem dana možnost, da se morebitno naknadno posedanje ujame še na rezervnih podporah. Načeloma naj se železobetonske konstrukcije ne betonirajo pozimi, vsaj ne pri temperaturi pod ničlo; to je dovoljeno le izjemno, če nastopi mraz nepričakovano sredi dela in če je preskrbljeno za vse tozadevne previdnostne mere, ki so za take primere predpisane.

Splošna opozorila pri betoniranju

Omenili smo že, da rabi beton za dokončno strditev 23 dni, vendar ne enakomerno v tem času. Beton je navidezno trd že po enem dnevu, strjuje se torej v začetku naglo, potem pa vedno počasneje. Da tega prirodnega procesa (razvoja) ne motimo, je potrebno, da začitimo beton n. pr. v vročini s tem, da

ga pokrivamo z mokrimi cunjami, da voda iz njega ne bi prehitro izhlapela, kar bi kvarno uplivalo na kakovost. Istotako moramo pokrivati in ščititi beton, če se n. pr. bojimo, da nastopi nočni mraz.

Ne kaže tudi prekinjati započetega dela betoniranja. Kadar pa to drugače ni mogoče, moramo pri ponovnem pričetku dela odstavljeno ploskev najprej dobro očistiti, naraskati (napraviti hrapavo) in dobro namočiti s čisto tekočo cementno maso, takozvanim cementnim mlekom, da tako dosežemo zadostno sprijetje novega dela s prejšnjim. V takih primerih se priporoča še vbetoniranje železnenih klinov, ki štrlé do polovice na prosto in se ta polovica potem vbetonira v novi del, s čimer je zajamčena najboljša spojitev obeh delov.

Pri železobetonskih konstrukcijah pa je že iz statičnih ozirov vsaka taka prekinitev vbetoniranja nedopustna.

Razni cementni izdelki

V tovarnah izdelujejo razne cementne izdelke, za napravo katerih pa veljajo v splošnem ista načela. So to betonske cevi za propuste in kanale, votla zidna cementna opeka, ki jo uporabljamo pri hitri zidavi poslopij po načinu takozvane suhe montaže, dalje strešna cementna opeka, pralna in napajalna korita, dimniški nastavki, spomeniki, stopnice, preklade in podobno. Vsi ti predmeti pridejo na trg že v izgotovljenem stanju in so radi nižje cene dobrodošel nadmestek za drage, a istim namenom služeče predmete iz prirodnega kamna. Nadomestiti se dá končno tudi barva. Z izbiro raznobarnega peska in proda iz pestrobarvne vrste vulkanskih kamenin in pesčencev se dá tudi v beton vtisniti ona pestrobarvnost, ki je lastna marmorju, granitu, porfirju (zlasti če se površina še lepo polira).

Isto velja tudi za napravo tlaka, stopnišč, preklad i. t. d. Z vbetoniranjem barvnih delcev gromozila se dá napraviti tlak, ki popolnoma sliči mozaiku in ki mu pravimo „teraco“, samo da naravno izdaleka ni tako trpežen. Z uporabo najboljših vrst cementa in najtrših kamnih drobcov pa se bo s časom tudi tu dalo še mnogo izboljšati.

4. Železo

Zanimivo je dejstvo, da se železo čim dalje v manjši meri uporablja kot gradivo, ker ga povsod izpodriva železobetone, ki je trajnejši in ne povzroča skoraj nobenih vzdrževalnih stroškov in je radi tega tudi cenejši.

Železne mostovne in druge železne konstrukcije se morajo periodično pleškati, da jih ne napade rja, privijati in nadzirati se morajo stalno vijaki in zakovice, kar vse pri železobetonu odpade.

Kot gradivo v ožjem pomenu besede izgublja torej železo na važnosti, a jo bo trajno obdržalo pri vseh napravah, pri katerih se zahteva velika trpežnost in odpornost, a mala obrabljivost. To so predvsem razna prevozna in prekladalna sredstva ter stroji, tračnice in kolejsja vseh vrst v prometu, poljedelstvu in industriji, pač vse, kar se predvsem in kar je v visoki meri izpostavljeno silam udara, upogiba, natezanja, uklona in najrazličnejših streslajev.

Vse ostale kovine in zlitine, dasi še tako važne, igrajo po obsegu uporabe v primeru z železom le podrejeno vlogo.

*

Na tem ozkem prostoru smo se mogli dotakniti le glavnih potez pri ocenjevanju najbolj znanih in najbolj razširjenih vrst gradiva s posebnim ozirom na njih genezo (nastanek), torej na način, kako so nastale, kar se nam je zdelo potrebno za boljše razumevanje kakor podrobne razprave o gradivu, ki bi jo naši gospodarji še kdaj čitali.

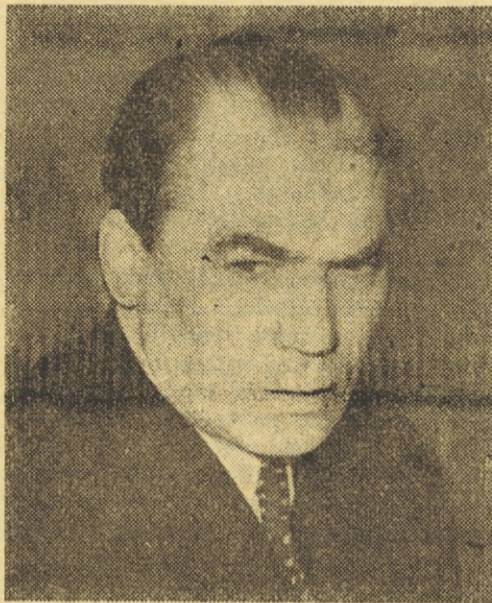
ing. — r.

(Konec.)

Britansko letalo je pripeljalo v Berlin 1 milj. tono. Neki britanski letalski častnik predaja mestnemu svetniku Gustavu Klingelhoferju vrečo, ki nosi napis „1 Million Tonnen“ in vsebuje krušno žito

S V E T V S L I K I

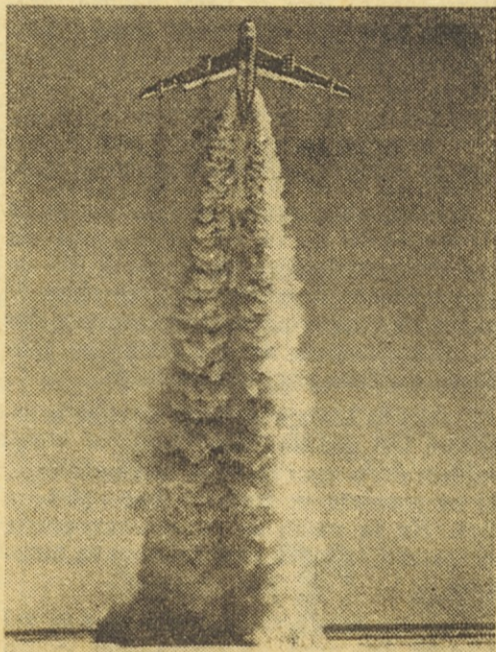
Sovjetski odposlanec Georgi Zarubin pri konferenci o avstrijski državni pogodbi v Londonu

Dr. Bebler, namestnik jugoslovanskega zunanjega ministra pri pogajanjih v Londonu

Nekaj za one, ki radi doigo ležijo. Po načelu, da predstavlja prijetno zbujanje predpogoj za uspešen potek vsega dneva, so britanski izumitelji izdelali nov kuhalnik, ki je zvezan z budilko. Čim budilka zazvoni, se vključi kuhalnik in tako lahko pri svitu nočne lučke zajtrkujemo kar v postelji

Novi ameriški stratosferski bombnik na reaktivski pogon. Prvi javni posnetek vzleta najnovejšega Boeing XB-47 bombnika. Ta bombnik tehta 60 ton in ga poganja 18 raket. Akcijski radij tega letala znaša 2500 km in lahko nosi s seboj 10 ton bomb

Britansko odposlanstvo pri konferenci o avstrijski državni pogodbi v Londonu. Od leve proti desni: sir Bertrand Jerram, britanski poslanik v Avstriji; britanski odposlanec Marjoribanks in Mr. Michael Cullis

Za naše gospodinje

Še nekaj o domačih salamah

Marsikatera gospodinja toži, da ji je postala mesena klobasa ali salama siva ali pa mehka in mazava, čeprav je vzela za to le prvovrstno, zdravo in sveže meso.

Da imajo salame res lepo barvo in dober okus, moramo z njimi pravilno ravnati. Predvsem je važno prekajevanje. Preden pa obesimo salame v dim, naj se nekoliko osuše, zato jih pustimo, da vise par dni v hladni shrambi, kjer pa naj ne zmrzuje. Od pravilnega in zadostnega sušenja pred prekajevanjem zavisi videz in dobrina naših klobas in salam. Pa ravno na to ne polagajo naše gospodinje dovolj važnosti.

Vsako meso ima v sebi več ali manj vode. Pri sušenju pred prekajevanjem je izhlapi že velik del, sicer ostane salama mehka, in ko jo prerežemo, se maže in vleče za nožem. Prav posebno rado se pojavi to tedaj, če imamo salame mešane iz svinjskega in govejega mesa. Goveje meso ima več vode kot svinjsko in zato je tudi nevarnost, da se pokvari, večja. Taka klobasa mora oddati veliko več vlage kot ona iz samega svinjskega mesa. Zato je zelo važno, da je mesnjak (prostor oz. dimnik, kjer sušimo meso in klobase) zračen in da ima zrak od vseh strani dostop do klobas. Iste naj vise vsaj tri prste narazen, posamezne palice naj pa bodo po eno ped vsak-sebi. Voda, ki jo izloči salama in se na zraku ne more hitro posušiti, ostane na črevesu. Tako črevo pa ostane mokro, se ne skrči toliko kot njegova vsebina in tako nastanejo v klobasi praznine. Ker zaradi mokrote na črevesu ne mo-

re niti zrak niti dim v zadostni meri skozi salamo, se ta suši prepočasi in neenakomerno in zaradi tega ne trpi le okus, ampak tudi barva. Predvsem pa take salame niso trpežne. Če se to pripeti mesarju ali prekajevalcu, skuša tako blago hitro prodati. Kmečka gospodinja pa mora skrbeti, da ima v zalogi le dobro, trpežno blago, ker mora imeti prevsem v poletnih, najbolj napornih mesecih kak priboljšek za pridno in delavno družino.

Ženske v tehniki in arhitekturi

Iz poročila ministrstva za delo je razvidno, da je v Združenih državah vpisanih 300 žensk, ki so arhitekti in 950 žensk z inženirskim poklicem.

Poročilo je pripravil ženski oddelek ministrstva in je le del raziskavanj o porastu ženskih moči v onih poklicih, ki so jih v preteklosti vršili izključno le moški.

V tehniki so ženske še vedno pionirke, ker predstavljajo le 0,3% vseh tehničnih diplomirancev v Združenih državah. Ženske težko napredujejo na tem področju, zato ker zahteva ta poklic zelo velike napore pri delu na prostem ali v oddaljenih krajih. Zelo dobre izglede pa imajo ženske v arhitekturi zaradi povojnega obnavljanja zgradb. Polovica žensk arhitektov opravlja svoj poklic neodvisno.

Poročilo v zaključku pripominja, da se ženske posebno izkažejo pri načrtih za gradnjo ali prezidavo stanovanjskih hiš, javnih zgradb, hotelov, trgovin in šol.

Ra: Gospodinjska izobrazba - nujna

Naša stara mati je znala lepo povest o pastirju, ki si je iskal nevesto, bodočo ženo. Čudovito lepo nam jo je pravila z vsemi stranskimi dogodki in lepimi opisi prijetne domačnosti v kmetemskem domu. Prava vsebina pa je bila zelo kratka: Mlad pastir bi se bil rad poročil. Poznal je tri sestre, katere so bile vse enako lepe in prikupljive, da se ni mogel za nobeno odločiti. Vprašal je svojo mater in ta mu je svetovala, naj povabi vse tri o priliki v hišo, jim postreže s sirom, pri tem pa naj pazi, kako ga bodo jedle. Sin je res tako storil. Prva je pogrizla skorjo in sir kar skupaj, druga je na debelo odrezala skorjo, da je sira malo ostalo, tretja pa je skrbno obrezala skorjo in sir pojedla. Ko so odšle, je mati sinu svetovala, naj vzame tretjo, kar je tudi storil in mu nikoli ni bilo žal.

Pa koliko praktičnih naukov je še vedela naša stara mati, ki je nanizala na to povest. Zlasti pa nam je mladim dekletom, ki smo se rade zbirale okoli nje, pravila, naj se učimo in učimo in ne mislimo, da bomo že dovolj znale, ko se dela oprimemo. Mnogo jih je tako mislilo, pa ni bilo tako. Ko so prevzele samostojno gospodinjsvo in so se poročile, so odpovedale in so si morale pri tujih ljudeh iskati pomoči.

Morebiti takrat še nismo prav vedele in razumele, a sto- in stokrat smo se imele priliko prepričati, da je res največja težava, če se samostojna gospodinja ne razume na gospodinjsvo in gospodinjsko delo. To je res prava nesreča za vso družino. In gospodinja sama izgubi veselje do dela in pusti vse vne-mar.

Kako drugače pa je tam, kjer gospodinja res dobra in razumna gospodinja! Razume delo, zna kuhati, šivati, prati, likati, krpati, snažiti itd. Seveda mora porabiti vsak čas in nikakor ne utegne za vogli postajati in kramljati ter spremljati vsakega z radovednim očesom po cesti gori in doli. Ko prime za

delo, vé, da ga mora dovršiti. Dobro zna razdeliti delo, izbirati hranila, pripravljati okusne in tečne jedi; vé, kdaj je treba izpremembe in jo zna tudi preskrbeti ter zna svoje gospodinjsvo okoristiti tudi z najneznatnejšimi ostanki. Zna varčevati na pravem mestu, a vendar ne skopari in ne stiska. — Mož-gospodar zna ceniti njeno delo, ker vé, da je vzorno gospodinjsvo dobršen del umnega gospodarstva; zato razmišlja in preudarja z njo, kako bi se dalo družinsko blagostanje še izboljšati.

Katera izmed nas ne bi hotela tega v svojem domu?

Nedvomno je vsaki do tega, da je dobra gospodinja. Tega pa se je treba učiti. Za to vrsto izobrazbe imamo danes že prav mnogo prilike. Gospodinjske šole s teoretičnim in praktičnim poukom nudijo celotno gospodinjsko izobrazbo.

V kmetijsko-gospodinjskih tečajih se dekleta zbirajo k celodnevni pouku. Ves čas je izpolnjen s teoretičnim in praktičnim delom v učilnici, šivalnici in kuhinji. Iz vseh predmetov teoretičnega pouka: vzgojeslovja, lepega vedenja, zdravstva, živloznanstva, gospodinjsva, sadjarstva, vrtnarstva in mlekarstva si delajo zapiske za poznejšo porabo v domačem gospodinjsvu. Obenem se vadijo tudi v praktičnem kuhanju, šivanju, krpanju in krojenju.

Potrebno je, da ugotovimo še neko dejstvo. Delo za izobrazbo gospodinje ni le važno zato, ker se vrši v prid sameznici ali njihove družine, ampak še prav posebno tudi v prid naroda. Gospodarsko in družinsko krizo današnjih dni je treba ozdraviti in pri tem delu morata složno sodelovati mož in žena, gospodar in gospodinja. To skupno delo pa zahteva od obeh temeljitega razumevanja in znanja. Tega pa naj si pridobita, kjerkoli moreta. Žena-gospodinja prav gotovo v izobraževalnih napravah, ki so ustanovljene prav v njen prid.

Izpod domače lipe

GOZDANJE

Gozdanje! Gozdanje! Na Gozdanjah smo bili, kjer so nekdanj vsaki deset let uprizarjali Drabosnjakovo igro „Kristusovo trpljenje“ in „Izgubljeni sin“. Gozdanje so slavna župnija. Slavna zato, ker je stara že več kakor 800 let, ker so jo požgali Turki v začetku novega veka. Takrat so požgali tudi prvotno farno cerkev in so morali domačini potem sezidati novo, stoječo sredi vasi, vzvišeno nad vso pokrajino, vidno na vse strani. Tukaj v Gozdanjah je živel in deloval prvi koroški ljudski pesnik Drabosnjak. Tam smo bili! Jasna sinjina neba se je razprostirala nad nami. Gozdanje so na zahodu slovenskega ozemlja najsevernejša postojanka našega jezika in ležijo 300 m nad gladino Vrbskega jezera. Razgled je podoben razgledu iz Šentpetra na Vašinjah ali celo onemu na Dječkah. Od tukaj vidiš Osojčico, Rožek, Dobrač, Babji zob, Maloško polje, Jepo in Jepico, Golico, Suhi vrh, Stol, kneza Kavrank, Mali in Veliki Obir ter v sivi daljini obronke Pece. Za vso to gorsko veličino pa kraljuje kralj vseh slovenskih gor, Triglav. Tik pred drugo svetovno vojno je dejal neki potnik iz rajha: „Kaj Vaša Slovenija! Naš Berlin ima več prebivalcev kot vsa Vaša Slovenija!“ Res je to, toda vsaka teh gora ima za nas več v sebi, kakor danes ponižani Berlin. Na vznožju planin pa vidimo z Gozdanj nešteto gor in gorič, travnikov, pašnikov in polj. In vse to veliko pogorje krasijo temni smrekovi gozdovi. Naša Koroška, kako si lepa in krasna!

Pred enim mesecem smo imeli na Gozdanjah češčenje, ki je lepo izpadlo. Udeležba pri sv. mašah, pridigah in obhajilni mizi je bila nadvse razveseljiva. Tudi pevci in pevke so naredili svoje za čast božjo. Še živi in snuje v nas duh Drabosnjakov, njegova krepost in korenitost!

Gozdanje naj živé in povsod lepo slové!

SUHA

Gotovo mislite, da smo se na Suhi že čisto „posušili“. Zato vam bomo danes postregli z nekaj novicami.

Predpustni čas smo dobro izkoristili. Ženitve so se kar vrstile ena za drugo. K tem srečnim ženinam in nevestam štejemo Pistotnikovoga Jožeta, ki si je izbral za življenjsko družico Tratnikovo Lenčko z Ivnik, ki smo jo poznali kot pridno dekle in bo taka ostala tudi gozpodinja. Po poroki, ki jo je opravil domači gospod župnik, so se svati podali

k Pistotniku, kjer je bila vesela svatba. Teden navrh sta stopila pred oltar Petelinova Frida in Volnikarjev Janez. Poroka je bila v podružni cerkvi v Potočah in svatba tudi in sicer na domu pri Petelinu. Tudi Žavrava gospodinja v Podvasi se je naveličala samskega stanu in je vzela Hermana Tofa iz Doline pri Grabštajnu, ki je služil v zadnjem času pri orožnikih na Suhi. Predpustni čas so izrabili še Franc Ferk iz Suhe, ki je vzel Milko Radoha, in Jože Polane, ki je prepričan, da bosta s Tavčmanovo Pepco zadovoljno in srečno živela.

Vmes pa so bile tudi poroke v Podvasi, ki spada k naši fari. Rebrnarjev Kristo je šel po nevesto v Labud, Henžičevi hčerki pa sta odšli gospodinjiti v sosedni fari.

»Vsem novoporočencem želimo mnogo sreče in zadovoljstva!

V to veselje pa je padel tudi žalosten dogodek. Na Svečnico opoldne je izbruhnil ogenj v Ravnjakovi hiši v Močuli. Pogorela je streha in nekaj orodja. Tudi žito so uničili požrešni plameni. K sreči je pihal nasproten veter in je skedenj ostal tako nepoškodovan.

Dobili smo novega gospoda učitelja v osebi g. Slamanika, ki zna vzgajati naše otroke in ga imamo vsi radi. Naš gospod župnik se na vso moč trudi, da bi iz nas kaj naredil. Poleg dušnega pastirstva se trudi zlasti za to, da bi iz nas naredil dobre cerkvene pevce. Upamo, da se mu bo to posrečilo. Mi imamo s petjem veliko veselje, gospod župnik pa bogato znanje in mnogo izkušenj v tem pogledu. Čeprav gremo včasih „mimo“, pa ne izgubljam veselja. Vsak začetek je težak. V gospoda župnika imamo pa veliko zaupanje in nas bo tudi čez take težave pripeljal. Opaziti je tudi, da farani sedaj rajši hodijo v cerkev, odkar imamo lepše cerkveno petje.

V bližnjem Labudu je umrla 1. marca 1949 Frančiška Šivic, sestra Jožeta Šivica, župnika v pokoju. Pokojnica je dolgo in hudo trpela, vse pa je prenašala vdana v božjo voljo, dokler ni prevadena s svetimi zakramenti v starosti 75 let zatisnila oči in odšla po plačilo k Njemu, ki dobro plačuje in hudo kaznuje. V božji ponižnosti upamo, da bo zaradi svojega bogatega in vzglednega življenja našla mesto na Njegovi desnici. Pokopali smo jo na dan 4. marca na labudskem pokopališču.

Naj počiva v miru, njenim domačim pa naše iskreno sožalje!

Na svidenje, pa še drugič kaj!

BAJTISE

Mi se malokdaj oglasimo, pa še takrat bi najrajše zakričali, da bi se slišalo daleč tja čez Dravo. To pa ne toliko zato, ker živimo v tem mirnem, bolj zapuščenem kraju, ampak ker ne živimo vsi tako, kakor se o nas sliši po svetu. Res, da je pri nas veliko slabega, a tega nismo krivi toliko sami, kolikor bolj tuji, ki so se že med vojno zatekli k nam. Med kulturnimi ljudmi je bila do sedaj povsod takšna navada, da so prišli in gostje spoštovali jezik, vero in običaje ljudi, kamor so prišli. Pri nas pa je nekaj ljudi, ki so še komaj pokukali v našo vas in si domišljejo, da se mora vsa fara po njih ravnati. So pač pozabili, da niso več v rajhu in da v naši demokratični državi ne poznamo več „nadjudi“. Se bodo že morali sprijazniti s tem, da tudi mi svoj jezik in narod ljubimo in da se bodo morali pri nas oni po nas ravnati.

Pa še nekaj bi radi povedali. Res je pust tak čas, ob katerem celo sicer mirna kri rada poskoči. Toda vse ima svoje meje. Za letošnji pust so nekateri, ki že zaradi svojega položaja, ki ga zavzemajo, tako noreli in se tako obnašali, kakor se ne bi smeli in z nedostojnimi šalami, ob katerih je moral zardevati še tako pokvarjen, dajali pohujšanje mladini, ki na žalost nosi še toliko dediščine iz vojnih in povojnih let. Nam se to ne zdi prav in mislimo, da to ne vodi k sreči. To naj si prizadeži vzamejo k srcu in si za v bodoče zapomnijo, kje se nahajajo meje dostojnosti.

SELE

Letošnji dolgi predpust so naši kandidati za zakon dobro izrabili; devet parov je bilo oklicanih. Prvi je pripeljal pred oltar Mažejev sin Božidar Lexe, tovarniški delavec na Bistrici, svojo izvoljenko Rutarjevo Micio. Sledil mu je mizar Albin Kelih, ki se je poročil z Gašperjevo Rozo. Krojaški vajenec Janez Oraže pa je poročil Reziko Basnar. Čudili se bodete, češ, v Selah se že učenci ženijo. Pa vedite, da je ženin postal vojni invalid in si je moral po vojni izbrati drugi poklic. V soboto 26. II. pa se je poročil mladi občinski tajnik Tone Schweiger z enako mlado Nežo Cvetko Oraže. Ženitovanje se je začelo pri Mažeju in se je potem nadaljevalo na ženinem domu v Svetni vasi. Selski svatje so se z šentjanskimi prav dobro razumeli in se veselo bratili. Nevesta je najmlajša hčerka iz ugledne Sp. Jugove družine. Tekom enega leta so se iz te družine poročile tri hčerke, dve pa že prej, tako da preostaja od šest hčerk le še ena, ki se pa tudi šola za gospodinjo v št. Jakobu. Odkar je jeseni Sp. Žerjavova Pavla brata zamenjala za moža, je Janez Mak, najemnik Sp. Žerjavove kmetije, nujno rabil drugo go-

spodinjo. Ko se je pa v kratkih mesecih prepričal, da je njegova gospodinja Angela Pegrin mirna, delavna in postrežljiva, jo je izbral za ženo. Poroka je bila na pustni ponedeljek in veliko svatov je s poročencema slavilo veseli dan. Užnikov Valentin, Olip, ima lepo novo hišico, ki stoji v prijetni samoti pod bregom, toda še prazna. Naenkrat se je odločil, da popelje tja svojo izvoljenko Sabino Ogris. S tem pa je prišel v zadrego njen brat Janez Ogris, cestni delavec, ki je podedoval lep Kovačev dom na Šajdi, ker bi izgubil gospodinjo. Zato je tudi on hitro sklenil, naj pride na njegov dom Pipanova Micika. Poročila sta se ta dva para lepo na tihem, brez posvetnega hrupa. Hajnžev hlapec Joža Dovjak je sklenil zakon z domačo hčerko Miciko, ki je zanj že zelo skrbel, ko se je v vojnih letih skrival. Poroka je bila v Podljudelju, Tomažova Pavla pa je podala roko Andreju Widmanu, posestniku na Loki pri Glinjah. Prepričani smo, da so poročenci dobro zadel, da bodo zakonsko oblubo držali in da se bo slovenski rod iz njih množil.

Na pustno nedeljo smo se prav dostojno zabavali in se iz srca smejali ob veseloigri „Svoječlavec“, ki jo je prav dobro uprizorila igralna družina od Cerkve. Občinstva je bilo polna dvorana in se je vedlo lepo dostojno.

SV. JEDERT PRI ŠT. JAKOBU

Lansko leto o pustu so nas v „Kroniki“ trdo prijeli zaradi naše raztrgane cerkvice. Te besede smo si vzeli k srcu in smo cerkvico prav lepo popravili. Dobil je novo ostrežje, streho in zvonik. Tudi znotraj smo jo prenovili. Slikar jo je prav lepo in okusno poslikal. Sedaj naj pa še povemo, zakaj se nismo tako dolgo odločili in popravili naše cerkvice. Cerkvica stoji na hribu in je oddaljena od vasi. Če bi bila v vasi, bi se že prej lotili dela. Na drugi strani pa je sedaj trda za denar in ni lahko zbrati zadostnih sredstev. Bil je torej mnogo skrbi in težav, toda Bog je odprl mnogim radodarna srca, da so prispevali v denarju in drugih potrebščinah, da smo premagali vse ovire. In tako smo našo popravljeno in prenovljeno cerkvico blagoslovili 4. julija lansko leto.

Bog plačaj vsem, ki so kakorkoli pomagali in prispevali pri popravilu. Šaj to ni izgubljeno. To so zakladi, ki jih rja in molj ne razjesta in tatovi ne pokradejo, kakor pravi sv. pismo. Šaj mora človek na tem svetu vse zapustiti, le dobra dela gredo z njim.

GLOBASNICA

(Novi zvonovi in druge novice)

26. februarja popoldne nas je močno presenetilo nepričakovano zvonjenje iz našega zvonika. Kaj bi to bilo, smo se spraševali. Ali je kdo umrl? Ja, v šte-

(Nadaljevanje na 8. strani)

MAUSER KAREL

KAPLAN KLE MEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

52.

Razmerje s Plaznikovo ga je umazalo. Otepaval se je je, ko je videl, kako je z njo. Toda potreboval jo je za načrt. Izrabljal jo je od začetka, zdaj je ona izrabila njega do kraja.

Resnik zapre oči. Spomini bolijo.

Vsak dan sproti.

Počasi je pričel vstajati. Za eno uro, za dve uri. Izsušeno telo je bilo šibko.

Tedaj je spet prišel kaplan. Ni se ga ustrašil. Mirno mu je segel v roko kakor človek, ki se čuti do kraja dognanega.

„Že kar gre,“ se je nasmehnil Klemen, ko ga je videl hoditi po sobici.

„Poskušam hoditi.“

„Človek večno poskuša. Zdaj tako, zdaj tako.“

Klemen je nalašč tako zastavil besede.

Resniku ni ušlo, kam meri. Pripravljen je bil na borbo.

„Ne poskušajo vsi, zakaj nekateri so za srečo rojeni. Drugi pač poskušamo.“

Klemen je videl, da iz Resnika govori bridkost. Udarij je naravnost.

„V vsem nimate prav, Resnik. Bodiva odkrita. Prihajam, da se spraviva.“

Resnik se gledal skozi okno. Od streh je curela snežnica in kaplje so padale mimo okna.

„Med nama ne more biti sprave, gospod kaplan. Preveč je vmes.“

„Mislite na kamen?“ reče mirno Klemen.

Resnik je zardel.

„V razredni borbi ste moj sovražnik. Ni se zlomila ideja v meni, grešil sem samo v načinu. Dokler verujem v idejo, bi lagal, če bi se spraval z vami. Dolžnik sem, toda za prijateljstvo je to premalo. Se vam ne zdi?“

„Torej mislite, da je mogoče socialno vprašanje rešiti s silo?“ Klemen razume borbo v Resniku.

„Rad bi živel,“ se zagleda Resnik po sobici. „Živel kot človek.“

„Potlej naju ničesar ne loči,“ reče Klemen. „Zato sem prišel.“

Resnik ne ve kaj odgovoriti.

*

Resnikove noči so se spremenile v trpljenje. Z močjo, ki se mu je vračala, so prihajale tudi misli, ki so pekle in žgale.

Ko mu je žena sporočila, da so mu na seji odrekli podporo ljudje, ki jih je smatral za svoje, se je prvič zamajal temelj. Vse je postavil na kocko, napravil je življenje in čast, zdaj jim je odveč dati vsaj skromno podporo.

Ko bi ne bilo kaplana, bi družina umrla od lakote. Z obupno silo se je pričel

Resnik boriti z mislimi, ki so vrele od vseh krajev.

„Zakaj si je Vogrinc sezidal tako vilo, če se bori za isto misel kot jaz. Na stotine ljudi strada, on pa gre mimo trpljenja kot slep. Zakaj je odbil prošnjo za stanovanje Potokarju, ko ga je prosil?“

Misli so porogljivo sikale iz teme.

„Ali je bil Križnar kaj boljši? Žrtvoval bi človeka, da bi rešil sebe.“

Kakor težko kladivo padajo misli. Vsako noč, noč za nočjo. Klešče v senčih spet tiskajo.

Peti dan po kaplanovem obisku je pri zdravniškem pregledu Resnik nenadoma planil v histerični jok.

Ponoven zlom živcev. Zdravnik je prepovedal obiske.

Resnika so prepeljali na oddelek za živčne bolezni.

*

Ko je prvič stopil na vrt in se zagledal v pomladno sonce, je zamižal in se naslonil na kostanj. Porumenele oči niso mogle naenkrat popiti tolike luči. Svetloba se je vsipavala skozi prvo listje in žuborela po tleh kakor studenček.

Po cesti so šumeli avtomobili, cviljenje tramvaja se je zadiral v svetlo popoldne, sonce je ležalo na visokih strehah.

Življenje je teklo s svojim navadnim valom. Resnik je čutil, da se ga je znova dotaknilo. Kakor da je bil vse dotle izven njega, mrtev. Pomladno sonce mu je odprlo vrata.

Meseci, ki jih je preživel na oddelku za živčne bolezni, so bili v temi. Ničesar se ni mogel spomniti. Kakor da je nekdo z nožem odrezal zadnje mesece njegovega življenja.

Počasi je hodil pod kostanj. V glavi je bil čudovit mir. Kot da je v kalnem curku odteklo vse huho. Resnikovo življenje je bilo zlomljeno, zlomljen upor, vdanost je prihajala na površje.

Zdaj ni mogel misliti. Preveč prazno je bilo v glavi. Zagledal se je v vrabca, ki je priletel na kostanj in z veselo perutjo prestrezal sončno luč.

Potlej se je zagledal v pečeno pot, ki se je vlekla proti izhodu bolnice. S trdnimi očmi jo je oplazil, nato se je obrnil in odšel nazaj v poslopje.

Ženin prihod ga ni vznemiril. Čakal jo je vsak dan. Dobil je na vrtu. Odsila sta na klopi pod kostanje.

„Tu posedam vsak dan,“ je rekel tiho.

Sedla sta.

„Shujšal si,“ ni vedela kako začeti Resnikovca.

„Veliko je zgorelo v meni. Ni čudnega.“

„Gospod kaplan te pozdravlja. Misli je priti, pa se je premislil. Morda bi ti ne bilo prav.“

Ni odgovoril. Rahla rdečica mu je rnila v lice.

Sedela sta molče, kakor da vsak od svoje strani gradita most čez brezno.

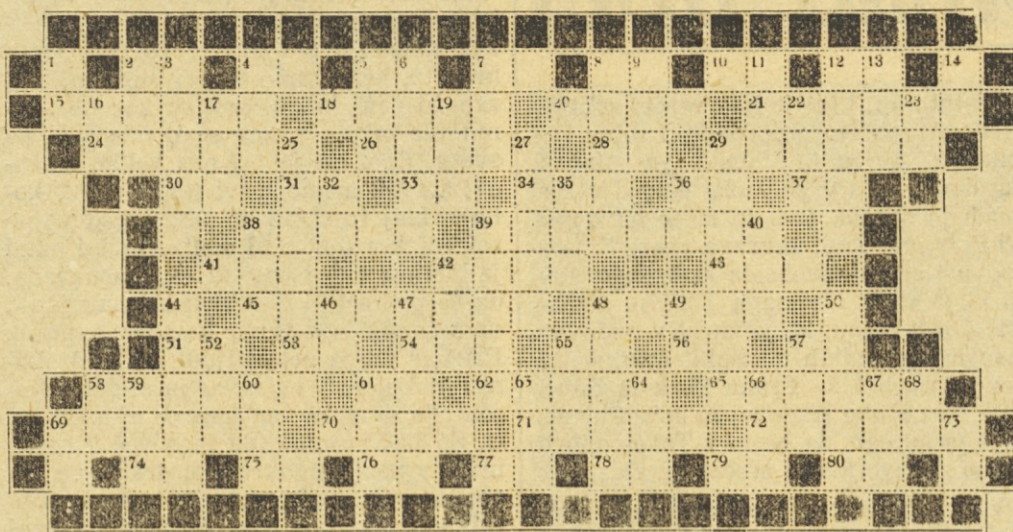
Marsikaj je bilo vmes.

Ob treh sta se poslovila. Izložila je predenj, kar je prinesla s seboj.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 2 ruska reka; 4 kratka za „starejši“; 5 dva enaka soglasnika; 7 pritrdilnica; 8 enota električnega upora; 10 okrajšava za „delniška družba“; 12 oziralni zaimек (obrtno); 15 del spovedi; 18 vrsta lepoglasja; 20 znamka avtobomilov; 21 slovensko ime za neko furlansko reko; 24 kuhinjski predmet; 26 grško glavno mesto; 28 šesta in pred njo stoječa črka v abecedi; 29 dan v tednu; 30 kratka za „na pamet“; 31 označka kemične prvine natrij; 33 pijača starih Slovanov; 34 del krogovega oboda; 36 prihodnjik; 37 kot pri 33 vodoravno; 38 državna pristojbina; 39 belokranjski izraz za velikonočno darilo; 41 izraz pri nogometni igri; 42 mehka snov; 43 zemlja, prst; 45 vrsta nabožnega opravila; 48 svetopisemski prerok; 51 osebni zaimек; 53 predlog; 54 družinski poglavar; 55 zlato (francoski); 56 vzklik; 57 stara oblika veznika; 58 neka domača žival; 61 v morje segajoč del kopni-

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

ne; 62 najvažnejša sestavina zraka; 65 osamljenost, zapuščenost; 69 glasbena pesnitev; 70 oddaljenejši sorodnik; 71 brž, nemudoma; 72 vrsta gozdne jagode; 74 veznik; 75 začetnici imena in priimka „goriškega slavčka“; 76 ploskovna enota; 77 del človeškega telesa; 78 kot pri 57 vodoravno; 79 označka kemične prvine barij; 80 vzklik.

Navpično: 1 vrsta pesnitve; 2 sedež čuta; 3 pokrajina v Jugoslaviji; 4 rastlinski plod; 5 pridevek, s katerim poudarjamo starost, давnost; 6 vrsta tekoče vode; 7 nasprotje od noči; 8 gradbeni material; 9 sladka jed; 11 del posode; 12 namišljena božanstva; 13 največja v morju živeča žival; 14 pritrdilnica; 16 glasbena kratka; 17 velik zločin; 19 zdravilna rastlina; 22 mesto na

Finskem; 23 zadnja in prva črka; 25 razčlenjenje, točna ugotovitev; 27 izbrane družbe; 29 dodatni sedež na motornem kolesu; 32 vzklik ob bolečini; 35 strupena žuželka; 36 pogojna členica; 38 nizko ležeči predel; 39 živalca, ki mreže spleta; 40 mesto v Padski nižini; 42 eno ljubljanskih predmestij; 44 gozdni sadež; 46 kazalni zaimек; 47 vzklik, vabilo gostu; 48 žensko krstno ime; 49 najpogostejši veznik; 50 denarna kazen; 52 tanka stvarca; 55 strupena žuželka; 57 ljubim (latinski); 58 časovni veznik; 59 osebni zaimек; 60 kožni izrastek; 61 sovražnik železa; 63 okrajšava pri naštevanju; 64 debela palica; 66 naplačilo; 67 molčec; 68 prva in peta črka; 69 kratka za „slovenski“; 73 kot pri 32 navpično.

(Nadaljevanje s 7. strani)

bnu nekdo na parah leži. Mogoče tistemu tudi pri nas zvonijo, so nekateri rekli. No, končno smo pa le prišli na pravo. Iz Salzburga so prišli trije naši možje z veselo novico, da so napravili pogodbo za nove zvonove. Kar pet jih bo prišlo in to kar kmalu, kdaj... to vam homo pa drugi povedali. Ob tej veseli novici se je pač spodobilo, da sta veselo zapela njihova „sodruga“ iz lin in naznanih vsem faranom veselo resnico. Seveda bo treba seči v žep, pa kaj zato, samo da bomo imeli spet nove kličarje, ki nas bodo vabili v božji hram: „Nedelja, praznik je Gospodov dan, pusti delo, pojdi v cerkev, o kristjan.“

Na pustno nedeljo ni bilo pri nas nič: „Mm-ta-ta, hm-ta-ta, ohcet je našga psa.“

Pa tudi nismo tega nič pogrešali. Zakaj pa ne? Bo mogoče kdo radoveden. Imeli smo v fari celodnevno češčenje. Zlato sonce nam je sijalo z jasnega neba, raz našega oltarja pa je sijalo Sonce — Bog pod podobo kruha pričujoč.

Naši deklički so se res odrezali in okrasili cerkev, da smo bili vsi presenečeni. Le kje so dobile toliko rož, smo se spraševali. V velikim številu smo prihajali k svojemu Prijatelju in molili ter peli. Kar prehitro nam je vse skupaj minilo. Na pustni torek smo se na ta račun malo oddolžili in zarajali, to pa samo zato, da se je drugi dan bolj poznala pepelnica.

V zakonski stan sta stopila šmihelski pismonoša Pograbljenov Janez iz Male vasi, ki je za svojo življensko družico izbral Grilovo Ančko iz Bistrice. Pobeignova Angela pa se je preselila v Večno vas k Lodrantovemu Juriju, da mu bo pridno gospodinjala. „Ohceti“ sta bili kar veseli in številno obiskani. Naj bi bilo tako tudi v zakonu!

DOB PRI PLIBERKU

V predpustu smo imeli toliko dela, da nismo imeli prav nobenega časa za pisanje. Saj veste, koliko dela je pred pustom. Zato vam sporočamo sedaj nekaj novic, ki bodo zanimale naše prijatelje in znance.

čudijo, da si zmagal. Za v planino so ti dodeljeni v pomoč štirje bogoslovci. Sicer pa tako že vse veš.“

Moškajeva sladkost Klemenu preseda. „Pritisnil si Resnika, da ga bolj nisi mogel. Vsa škofija govori.“

Klemenove oči so ostre kakor nož. „Do kolen nisi Resniku, Moškaj. Živel si vseskozi dobro, revščino si videl samo z očmi, okusil je nisi nikoli. Govoril si morda o njej, da se ti je topilo srce. Več ne. Kako moreš soditi človeka, če ga nikoli nisi poskušal razumeti? Sanjal si o doktoratu in zdaj gledaš življenje samo iz knjig. Vsak greh in vsak padeč znaš analizirati, ne znaš pa najti korenine, iz katere vse to zlo raste.“

Moškaj je kakor šolarček. V Klemenu pa vre ihta, ki mora iz njega.

„Veseliš se ponižanja, ki je zadelo Resnika. Toda povem ti, da so v njem ponižani vsi, ki so nad njem grešili. Vsi, ki jih ti prišteváš med stebre naše ideje, pa so v resnici pobeljeni grobovi. Mar misliš, da je Bog kakor mi, ki verujemo v Zemljiče in Požgaje, ker imajo v cerkvah prve klopi in mečejo v puščice po deset dinarjev? Do dna jih je presvetil, v vsak kotiček, do zadnje kamre njihove hinavščine in jih je obsodil. Dixi.“

* Rekel sem. (Dalje prihodnjič)

Naša Tončka je zbolela od same enoličnosti življenja. Odkar ni nobene vremenske izpremembe, ni imela prilike dati nobenega življenjskega znaka od sebe.

Mrzlo je pri nas že tako, kot sicer druga leta sredi vigradi, Čebele že izletavajo in po čebelnjaki močno buči. Škorci so se vrnili v prvi polovici februarja in hripavo poživigavajo. Ščinkavci in sinice pa že žgoliijo pomladanske „viže“. Mlinar je zopet spustil vodo na kolesa in začel mleti, kar nam prav pride. Zraven pa bi lahko prodajal led, ki ga je ob njegovem jezu še sedaj dovolj in po katerega hodijo vaščani, da hladijo koline.

V zadnjem času smo imeli dva tečaja in sicer šivalnega ter mlekarkega. Prvega, ki ga je vodila naša Hribernikova Micka, se je udeleževalo 12 deklet, katera so napravila mnogo lepih oblačil, kar nam je pokazala tudi zanimiva razstava. Mlekarkega tečaja se je udeleževalo 10 fantov.

Na Kanaufovem posestvu se je izpremenilo: dosedanji lastnik je vse prodal in se preselil v Gradec. Novi lastnik, po domače Drug na Komelu, pa se še ni popolnoma vselil sem. Obema želimo mnogo sreče na novih domovih.

Sicer pa smo, kar se pustnih norčij tiče, precej „na kantu“; skoraj nobene muzike ni bilo, rajali smo zelo malo in tudi nobene „ohceti“ ni, čeprav imamo dovolj kandidatov za zakon, tako da bi jih nekaj lahko celo drugim dali. Da bi vsaj deloma prišli „na svoj račun“, smo sklenili, da bomo „šrangali“ (zapeljali) dosedanjemu Kanaufu ob odhodu in novemu posestniku, ki pa še ni prišel. Toda prvi se je odpeljal v Gradec s težkim tovornim avtomobilom in nam je „šrango“ kar podrl. Sedaj čakamo novega posestnika, če se bo kaj boljše „obnesel“ ob prihodu.

Pri podružni cerkvi sv. Lucije smo obnovili na križevem potu stare častiljive slovenske napise, katere so pod nacisti „neslavnega slovesa“ na debelo prepleškali z oljnato barvo.

Dobili smo tudi novega župana. To častno, a večkrat nevhvaležno mesto je prevzel Komarjev oče, Franc Maček od sv. Lucije. Upamo, da nam bo dobro gospodaril in mu želimo obilo uspehov pri delu za občino in narod!

Nekaj moramo omeniti še iz lovske bilance. Lovci sicer molčijo o tem, kaj in koliko so nalovili, toda vendar smo videli zadnjič jasne dokaze, da je bila bilanca slaba. Prišel je neki tak prekupčevalec in je kupoval vse vrste kože. Po vasi pa je nabral največ pasjih, mačjih, ovčjih in zajčjih (domaćih zajcev seveda). To se pravi, da so lovci menda postrelili svoje pse, pobijali mačke po polju in klali domače zajce. Izgovarjajo se na tice roparice, divje lovec in slabo strelivo.

Pogorela je Ogradnikova bajta. Bilo je okoli božiča in mrzla noč. Naša požarna bramba ni mogla stopiti v akcijo, ker je brizgalna zaradi hudega mraza stopila v „reakcijo“. Zato so pa bila naša dekleta toliko bolj pridna in so s piskeci toliko časa gasila ogenj, da je prišla pliberška požarna bramba. Trobentač Joza je sicer letal v spodnjih hlačah okrog po vasi in poskušal trobiti, pa ni imel dovolj sape, da bi spravil kakšen glas iz zmrzlega roga.

Upajmo, da bomo kmalu lahko poročali o kakem „veselem“ dogodku.

† Matilda Bauer

Dne 18. februarja je v bolnišnici v Kellerbergu umrla znana ljubljanska vzgojiteljica gđ. Matilda Bauer. Pokopali smo jo v bližini njene sestre Adoline, ki jo je trpljenje zadnjih let strlo in je umrla 28. januarja 1946.

Kakor je bilo preprosto, mirno in boguвано življenje pokojne Matilde, tako je bila tudi njena smrt. Čeprav je vedela, da bo kmalu umrla, je vedro prenašala bolezen.

Prestopila je prag večnosti in stopila pred Sodnika, ki ji bo Plačnik po svojih, ne človeških postavah. Naj v miru počiva!

NEDELJA, 13. marca:

7,15 Jutranja glasba.
17,10 Pregled radijskega sporeda za prihodnji teden.
19,30 Otroška ura.

PONEDELJEK, 14. marca:

7,15 Ženska ura in jutrnja glasba.
16,00 Pouk slovenščine za nemško govoreče. Peta ura.
17,10 Poročila.

TOREK, 15. marca:

7,15 Gospodarska ura in jutranja glasba.
17,15 Poročila.

SREDA, 16. marca:

7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

ČETRTEK, 17. marca:

7,15 Zanimivosti.
17,10 Poročila.
19,30 Češka glasba: Smetana in Dvořak.

PETEK, 18. marca:

7,15 Pomenek o vzgoji in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

SOBOTA, 19. marca:

7,15 Pregled svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Hleb belega kruha in štruco surovega masla.

Ujela sta se z očmi. Zardela je umaknila pogled. Spremil jo je proti izhodu. „So otroci zdravi?“ Samo prikimala je. Nekaj jo je davilo v grlu. Skoraj je že utonila med vrati, ko jo je poklical: „Tudi kaplan lahko pride, če hoče.“ Obrnil se je in se počasi nameril proti oddelku.

*

Sedela sta pod kostanji in molče tipala za besedami.

Klemen je slutil, da je Resnik zlomljen. Pripravil mu je pot domov. Preostalo je samo še eno: prebarvati preteklost in najti stopnico za novo življenje. Toda bal se je začeti. Že doma je izbiral besede, vsaka se mu je zdela vsakdanja in premalo mehka.

Resnikove ustnice so rahlo utripale. Oči v belkastem obrazu so bile čudno globoke.

Nad poslopji se je košatilo sonce, ki je bahavo razsipalo svojo luč in toploto. „Imate morda cigareto? Zdravnik mi je za začetek dovolil tri na dan.“

Resnik je dvignil oči. Klemen mu je ponudil in tudi sam našel.

Potlej sta spet molčala. Govorila sta brez besed, z govorom, ki je močnejši od besede.

Ko je Resnik utrnul cigareto, se je vzdignil in segel z roko proti Klemenu. „Hvala lepa, gospod kaplan.“

Klemen je čutil, kako se Resnikova roka trese.

Nato se je Resnik obrnil in sklonjeno odšel. Klemenove oči so mu sledile do vogala.

Nad strehami se je srebrilo sonce.

SIMEON

Nunc dimittis servum tuum, Domine. (Lk 2, 29)*

Poletno sonce ripeka v barake in vroča trudnost se naslanja ob slehernem pragu. Toda po koloniji ni pravega otroškega vrišča. Le najmanjši se pode po debelem prahu, ki se v tankih meglicah razpršuje v pregretem zraku.

Kaplan ima otroke spet na planini. Vsi bi najraje šli. Klemen se kar ni mogel odločiti. Resnikovi, Prečnikovi, Mohorjevi, cela rajda jih je. Otroci sami hodijo prositi. Kako bi jim odrekel?

Tudi škofija se je navdušila. Moškaj se je kar cedil od prijaznosti, ko je Klemen spet poprosil za podpora.

„Čestitam ti, Klemen. Sam škof se *

* Sedaj odpusti, Gospod, svojega služabnika.